

Luceafărul

săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor din România

SECIE BOND • MIERCURI 29 IULIE 1902 • 18 (117)

O ingerință rușinoasă

hotărît lucru, actualul Parlament al României ține să iasă de pe scena istoriei „en toute beauté”, prin promovarea unor legi ce cuprind articole cel puțin ciudate, denotînd o depășire clară a atribuțiilor, o încălcare flagrantă a principiului separării puterilor. Astfel, zilele trecute a fost votat — cu mică majoritate ce-i drept, dar majoritate! — un articol din legea pentru viitoarele alegeri legislative, articol care prevede abolirea numelui și semnului electoral ale Convenției Democratice. Articolul cu pricina e consecința unui amendament propus de grupul parlamentar al Partidului Național Liberal, partid care, retras din Convenție și supărat ca văcarul din poveste pe sat, a crezut de cuviință să condiționeze existența în continuare a Convenției Democratice de acordul său, ca și cum atât titlul acestei alianțe politice, cât și semnul ei electoral, cheia, ar fi fost proprietatea PNL-ului. Evident că fiind o grupare largă de partide și formațiuni politice fără caracter de partid, Convenția Democratică și cheia nu pot fi proprietatea nici unuia din componenți, ci, a tuturor, iar desfacerea ei, respectiv revocarea semnului, reclamă logic și moral acordul majorității, în vreme ce rămînerea sau retragerea din Convenție sînt, de fiecare dată, la voia exclusivă a fiecărui component. Să admitem însă — prin reducere la absurd — că lucrurile ar sta așa cum pretinde grupul parlamentar PNL, cu alte cuvinte că ar exista un diferend în legătură cu acest subiect între comilonii de pînă acum ai Convenției Democratice. De competența cui este să rezolve un atare diferend? În primul rînd de competența Convenției înseși care, prin tratative purtate în interiorul ei, se cuvine să ajungă la o soluție convenabilă ambelor părți. Dacă tratativele nu dau nici un rezultat și, deci, diferendul continuă, atunci următoarea cale de rezolvare nu poate fi decît a Justiției, a puterilor

judecătorești la instanțele căreia se face apel pentru soluționarea problemei în temeiul legii, în temeiul logicii și în temeiul moralei. În nici un caz problema numelui și siglei Convenției Democratice nu intră în competența Parlamentului și cu atît mai mult nu poate deveni articol de lege. Iată însă că s-a întimplat și una și alta a intrat — adică în discuțiile din forul legislativ al țării și a fost introdusă în corpul legii electorale. Dincolo de absurdul situației se observă numai decît subtextul politic al acestei intervenții parlamentare, nu altul decît teama majorității feseniste și a sateliților acesteia de probabilitatea unui succes al Convenției Democratice în alegerile legislative, teamă în virtutea căreia disidența Partidului Național Liberal a fost încurajată, întreținută și, cum am văzut, chiar consfințită legislativ împotriva oricărei rațiuni și, mai ales, împotriva bunului simț. Că efectul acestei depășiri a atribuțiilor parlamentare nu va fi cel scontat — o știe orice cunoscător al psihologiei electoratului român. Convenția Democratică își va schimba, probabil, și numele și semnul, dar asta nu-i va ajuta pe cei care, din teamă, au obținut ștergerea vechiului nume și a vechiului semn. Ceea ce nu face mai puțin absurdă și mai puțin condamabilă încălcarea principiului democratic al separării puterilor realizată — cu un efort demn de o cauză mai bună — de Camera deputaților. Întîmplarea va rămîne ca un exemplu rușinos de ingerință, cu atît mai deplorabil cu cît vehemența demagogică întru democrație a parlamentarilor noștri e mai mare. Din fericire, puterea de convingere a ingerințelor de acest fel e invers proporțională cu vehemența demagogică pe care se sprijină. Încet, încet, societatea românească se deprinde să deosebească adevărul de minciună, binele de rău, sinceritatea de ipocrizie și patriotismul de incompetență.

„L”

REPORTAJ CA FAPT DIVERS, ADEVĂRAT

de TITUS POPOVICI

— ÎN PAG. A 10-A —

POEZIE și RUGĂCIUNE (despre funcția soteriologică a artei)

de Dan Laurențiu

— în pag. a 9-a —

FLANNERY O'CONNOR: Bucuriile căminului

IN PAG. A 16-A

POVARA COMUNISMULUI

de Anatolie Paniș

POEME

de Ion Drăgănoiu

Introducere la secolul XXI

eseu de Dan Stanca

Reproducem în paginile revistei lucrări semnate de Florin Calafeteanu, reunite recent în cadrul unei expoziții la galeria „Căminul Artei”.

ion drăgănoiu

Aproape haiku-uri

Pe tobă cad picături
de ploaie.
Pielea plînge încet.

Noaptea razele lunii
sparte oglinzi
cînd bei din fîntînă.

Sub umbra cireșii
soarele
e mai mic decît musca.

Vișînd o banană
maimuța
își despăduchiază copilul.

Plin de roade...
Ușurat
ești mai bun decît plin ?

Dar o dată
hîrtia
poate fi folosită la scris.

Indoaie-te ; prin golul
trestiei
auzi fluierul vîntului.

Gheața surîde domol
picurînd
sub streșina primăverii.

Unduiește verdele apei
spart
de o broască țestoasă.

De cîte ori o atingi
piatra plînge,
visîndu-se munte.

În loc de blocuri munți.
În loc de praf
zăpadă, orbindu-te.

În spatele copacului
muntele.
Numai iarna îl vîd.

Cumpătul, februarie 1989

Vis dunărean

Se făcea că eram pe
malul Dunării, la Smederevo,

la Londra pentru aceasta
îmi explica
wer herrscht hier...
Chiar. Cine domnește aici ?
Să încercăm să aflăm :

Frică și îndoială

Nu te îndoii
de acela
care îți spune
că-i e frică

dar teme-te
de acela care-ți spune
că nu cunoaște îndoiala

Dimineață

Mă duc în bibliotecă
și caut
cartea
pe care vreau s-o citesc
Ea poate să mă mîngieie
Asta o știu

N-o găsesc
Titlul ei
Legătura roșie
firul de mătase al semnului
toată cartea
au fost visul meu

Bunii grădinari

Ce frumos
că mergem în grădină
mîna în mîna
și avem grijă
de copacul nostru tînăr
și-l udăm

Eu curăț omizile
Tu îi aduci apă !
Ce verde ar fi
dacă nu
i-am fi tăiat
rădăcina

La bărbierit

Cu cît e lama mai ascuțită
cu atît mai tînăr
chipul meu în oglîndă

Cît de adîncă trebuie să fie
tăietura

Ce aduce liniștea

Am crezut întotdeauna
doar liniștea
este fericirea

Dar nefericirea
aduce
o liniște mult mai adîncă

Mă trezesc
de parcă am dormit
fără vise

Respir
ca și cînd n-ar trebui
cu-adevărat

Sunt obosit
ca și cum aș fi obosit numai
de somn

Randament

Să aduni speranță
din probleme rezolvabile
din posibilități
din tot
ceea ce promite ceva

Să-ți economisești
puterile
pentru ceea ce
e cu adevărat
de făcut

Așa crește
pe tăcute
provizia de disperare
nefolosită

Contribuții de audiență europeană

— Ascendențe, referințe culturale românești —

Dacă în anii ce vin se va face încercarea de integrare într-un context cuprinzător a fenomenelor și tendințelor din literatura noastră interbelică, o atenție specială trebuie acordată motivelor și conexiunilor legate de plecarea în străinătate a două grupuri de scriitori români. Primul grup este exclusiv alcătuit din exponenții ai modernismului, Tristan Tzara, părintele dadaismului, se instalează în Elveția, la Zurich, în 1915. Îl vor urma, între 1922 și 1930, Mihail Cosma (Claude Sernet), B. Fundoianu, Ilario Voronca, Jacques G. Costin, Victor Brauner, și alții cu totii la Paris. Puterea de irradiație a magicului oraș lucrează sporadic; însă vizionar, pictorul Marcel Iancu se instalează în Palestina. Cei impulsionați de vraja Franței avangardiste participă la magnetismul vital al căutărilor novatoare. Modelul este asadar, contagios. Asta și explică rivna noilor veniți de a se integra, de a își satura apetitul intelectual. Modul lor de expresie creează o situație literară ce se afirmă împotriva prescripțiilor oficiale (școală, academie comanditari instituționalizati). Protagonistii nu se mai lasă aservii nici unei subordonări limitative.

Dictiunea autorilor citați (și se adaugă de acasă, Ion Vinea, Stephan Roll, Geo Bogza, Sașa Pană, Ștefan Baciu) este plas-

tică, persiflantă, minimalizatoare. Dezgustul estetic față de sentimente publice conventionalizate ori orgoliul personal cînd resorturi mai adînci sînt blocate de neinteligere, transparent de înlată la cei care aspiră la altă rampă de manifestare decît cea a debutului pe tărîm natal. Migrarea îi asează între hotare care au spațiul lor propriu de întîlnire. Un fir conducător le propune și le călăuzeste, dincolo de releaua de idei, rațiunea comună, nu încă erijată într-o platformă, totuși îngrosînd contestarea ca tip de reacție antitetice la enunțuri-cliseu. Decizi să fie puși la încercare în Franța lui Andre Breton și Picasso, a suprarrealismului și cubismului, cei ce aspiră la o artă dezgrădită găsesc teren prielnic de a se cunoaște și afirma. Este, pentru ei, inima civilizației europene, modelul de preluat pentru a anula ceea ce s-a acumulat în numele dreptului la subversiune.

Nu este nevoie să urmărim cu date precise ce s-a întîmplat mai departe în diversitatea de interferențe a culturii franceze. Interesează s'riet că modernistii români expatriați moșteniseră un tip estetic de comunicare poetică iar ei doreau să se identifice altuia. Cu nucleu de sens travestite, exhibînd un postsimbolism crud, vizibil dezagregator Ironia subțire parodică, și rareori sadică, provocabă insidioase perturbări în structurile textuale. Ludic, incoerent, iconoclast, manicrist, Tristan Tzara — ca să ne oprim la exemplul său, cînd sever, cînd îngăduitor cu sine — transformă dintr-o plăcere copilărească accesoriile existenței în obiecte desuete. Le desolemnizează, înfruntă cu

ele proza cotidiană. „Insurectul“ de la Zurich inventează un apocalips al lirismului declamativ. Pe urmele lui afinii autoreglează combinații cu onirismul și absurdul. Altfel spus grupul ce părăsise țara pornește de la bune, strălucite tradiții pe care le spiritualizează sub unghi petulant-ironic, prin sarjă și disociere de limbajul uniliniar. Radicalitatea în discuție este, totuși, una de divertisment, dublată de respingerea artei mimetice.

Alta este situația scriitorilor ce iau drumul străinătății între 1937 și 1945. Fie că este vorba de Emil Cioran, de Eugen Ionescu, de Mircea Eliade, de Al. A. Busuioceanu sau de Vintilă Horia și Const. Virgil Gheorghiu, plecarea lor din România are o motivație politică, o urgență dictată de logica raportului de forțe. Sînt oameni încă tineri care au și atins o maturitate de mobilizare a capacității personale repede confirmate. Scrupulul eticilor inscrie în familia de spirite a umanității românești aflată în dilema găsirii soluției notrivite cu puterile și nădejile naționale la ceas de cumpănă. Se cere o înaltare peste evenimente care osîndesc țara la aliante contra naturii. Sîntem într-un moment de decizie. Lumea liberă ne-a abandonat, Dușmanii iubesc. Pămînturi străbune sînt înstrăinate prin Diktatul de la Viena. Răniți în sensibilitate și conștiința lor de evoluții ce se anunță infernale, actanții dreptei pro-occidentale fug, din promoniție, de fascism și totalitarism. Nu vor să fie revendicați/ incolonați de mișcări ce se dezlanțuie în numele crimii brune și cu atît mai puțin rosii.

Intrigă, desigur, prezenta în acest cerc a lui Eugen Ionescu, o monadă mereu sub controlul angajamentelor democratice. Dar el, ca și alții, învață că istoria lucrează complicat, neașteptat și, nu o dată, pe dedesubt. Ca atare, pare din capul locului un dizident al politicianismului și academismului osificat. Dimensiunea gravă a scrisului său, transparent imediat la nivelul neconvenabilului, al apetenței pentru soție din intransigență față de pseudo-transcendența goală sau de formarea aberantă a discursului. Cum în alt plan, la Mircea Eliade studiu trecutului devine pentru învățat inscripție, apel al trecutului să fie studiat în numele rezistenței la făcere, la risipire haotică. Ființa eruditului a primit retușul adevă-

rușii pe plan moral și al sensului cultic. Ca un perpetuu memento: iluminarea este un cadru în care tot ce este străvechi înseamnă o sursă vitală de viață.

Într-un autentic labirint de clarificări tirzii sau asumate consecvent (ca în cazul filozofiei disperării la Emil Cioran) deziluzia livrescă dar și cealaltă, trăită, temută ca stare legată de exercițiile diciturii, solicită — în spectrul divers de atitudini — o experiență a cititorului scriitor și de-a noștri plecați în lume din voința de ieșire din balcanismul neputinței și a trece fruntariile mediocrității. Constrînși la exil și avînd deluat în piept acomodarea cu metropole cosmopolite. Pe care actanții în cauză o rezolvă de la înălțimea valorilor egale cu societatea care îi adoptă.

Pentru a permite polifoniei să se exprime este clar că cele două valuri de scriitori români ajunși în diaspora între 1915 și 1945 ne-au deschis porți spre lume prin exercițiul constant al participării lor a erupția artisticului. Demersul lor de stingă sau de dreapta s-a materializat umanist, cu recunoașterea formelor spirituale într-o mare libertate de creație. Prețioasă atît în acțiunea directoare a principiului moral ce face credit personalităților cit și acțiunii lor comune, mai mult sau mai puțin conjugate pentru restructurarea climatului intern, a substanței și gândirii românești în ceasurile de criză.

Selectînd dintre prezentele relevante numele unui singur magistrul, cel al lui Tristan Tzara nu am urmat o linie de separare de ceilalți. Conversiunea lor la substratul organic al literaturii din care provin denotă iubire, rugărire. În numele acestora am urmărit un număr de simetrii și repartiții între valul modernist și cel care i-a succedat, valul anticomunist. Opera avangardistă a lui Tristan Tzara sfîdează orice inerție, subminează tipare moștenite și lucrează în favoarea unui răspuns la multiplele tensiuni ale veacului XX. Este, poate, imperfectă, însă cu siguranță rămîne durabilă de vreme ce contribuie la fertilizarea misionarismului literar românesc, mandat al viitorului, marcat de evenimente cu siguranță neobisnuite.

Henri Zalis

POEZIE ȘI RUGĂCIUNE

(despre funcția soteriologică a artei)

De la hotarul morții
aduci o știre despre viața ta

Aceste versuri pe care le-am publicat în urmă cu mai bine de douăzeci de ani nu le-am scris în urma unor meditații strict teoretice, ca pe o finalitate, deci, a unui riguros program poetic, ci ele au venit spontan, la începutul unui poem care mai curind semăna cu un oftat, cu ultima suflare a unui om care a ajuns la capătul puterilor: erau, deși plasate la începutul discursului meu, concluzia unei experiențe care se desfășurase, acum, invers, o rememorare a vieții în ceea ce are ea sublim, orbitor și misterios, pornind de la sfârșitul ei, de la moarte, către izvoare, către origine.

Dar de ce am ajuns tocmai acolo, la hotarul morții, ca să pot spune ceva despre mine, despre viața pe care am trăit-o, despre semnificația evenimentelor acestor ani pe care i-am trăit în fericire și suferință, o fericire care a venit numai din proiecția în lumină, în cunoașterea direcției și sensului în care se îndreaptă aceste întâmplări, indiferent de natura lor bună sau rea, în raport cu linia vieții mele? Cu alte cuvinte, de ce un șir de evenimente biografice considerate în succesiunea lor discretă, de puncte izolate pe o linie imaginară care încă nu face o viață de om, pot apărea absurde și deci ireale unele față de altele și în ele însele, deci nefericite și străine față de o axă care să le solidarizeze în sfera coerentă a unui ego, dar care își modifică dintr-o dată și diametral perspectiva dacă sînt privite din punctul lor terminus, din perspectiva morții? Nu cumva aici se găsește dezlegarea înțeleșului vieții noastre, ale cărei întâmplări și evenimente, luate disparat, ne rămîn închise pentru totdeauna sub pecetea tainei și numai clipa din urmă poate să arunce o lumină mare și definitivă asupra unei vieți întregi, aparent trăite în lipsa de criterii a haosului?

Sein zum Tode... Esse est excruciar... Jaspers și Heidegger au pus doar niște accente cu rol de etichetă sau emblemă pe niște adevăruri care s-au impus conștiinței morale și religioase a oamenilor încă de la vîrsta fericită a cunoașterii paradisiace, „lume ce gîndea în basme și vorbea în poezii”, cum o numește Eminescu. Așadar, moartea devine, cu misterul ei impenetrabil, cutremurător, criteriul de apreciere, de judecare a valorii unei vieți, liantul care face din elementele și evenimentele disparate ale unei biografii firul roșu al destinului care îl scoate la lumină pe cel aruncat în labirintul existenței.

Sein zum Tode... Existență către moarte, și pentru moarte, nu în sensul în care toată viața trebuie să mi-o dedie scopului de a muri, să fac orice, chiar și pe dracul în patru, numai să-mi sfîrșesc zilele date de Dumnezeu (infamie! blasfemie! mare păcat!), ci în acela că trebuie să procedez în așa fel încît moartea, care este punctul terminus, finalitatea vieții mele, să devină și punctul ei culminant, cel mai înalt pe scara axiologică pe care eu însumi mi-o pot impune în raport cu transcendența divină, o transcendență care trebuie să devină pariul nu numai pascalian cu propria mea existență. Adică moartea mea nu se mai definește doar ca anihilare, ca negativitate pură a ego-ului meu nefericit și instrăinat de Dumnezeu, ci ca un filtru valorizant al faptelor mele, bune sau și rele care s-au succedat de-a lungul întregii mele vieți și pentru care, la nivelul conștiinței diurne, cotidiene, a relațiilor interumane, deci într-o perspectivă aproape politică, englezul are o vorbă memorabilă și profundă, chiar dacă într-o formulare aparent nonșalantă, cum îi și stă bine acestui tip de abordare seacă a adevărurilor importante: trăiește oricum, dar să mori ca un gentleman!

Dacă moartea creștină este criteriul adevărului unei vieți închinată virtuților cardinale — credința, speranța și dragostea — predicate de Iisus Hristos, între care iubirea deține locul întâi (și iată numai cîteva dintre cuvintele apostolului Pavel în Epistola către Corinteni în această privință: „chiar dacă aș vorbi în limbi omenești și înțelegi, și n-aș avea dragoste, sînt o aramă sunătoare sau un chimval răsunător. Și chiar dacă aș avea darul proorocirii și aș cunoaște toate tainele și toată știința, chiar dacă aș avea toată credința

incît să mut și munții, și n-aș avea dragoste, nu sînt nimic”), aceasta poate însemna pentru mine, cel muritor, că jertfa finală a Mîntuitorului, a cărui pildă încearcă să o urmeze credinciosul mesajului trimis în inimă: **esse est excruciar, a fi însemnă a te crucifica**, își poate găsi echivalentul în sentimentul dragostei care poate unifica evenimentele unei vieți într-un sens coerent și, în același timp, șansa unică de a reaprinde, în inima creaturii, lumina și forța generoasă a Creației divine, pentru a reintra în împărăția veșnică, acolo unde nu este nici înfrîngere, nici suspin, acolo unde, așa cum stă scris, domnesc bucuria, extazul, beatitudinea. Deci moartea creștină nu este o dispariție și o anihilare a vieții, ci o renaștere (cine moare pentru mine se naște pentru viața veșnică), și ea reprezintă, sau mai curind este, o formă rituală a salvării, a ispășirii de păcat, mîntuirii finală a omului căzut din grația divină în calvarul acestei lumi: „De aceea, după cum printr-un singur om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, și astfel moartea a trecut asupra tu-

judecări este egală cu afirmația acelei judecări, adică: **duplex negatio affirmat**. Parabola bobului de grîu este, pentru ațîția dintre noi, una dintre cele mai grăitoare chemări și îndemnuri la viața întru Hristos, la acceptarea jertfei ca unică sursă a creației mereu reînnoite întru Domnul, fie că o tratăm ca pe un adevăr material, obiectiv și îl considerăm tale-qualae, fie, mai ales, în infinita lui rezonanță ca raportare la Ființa ideală, reală și absolută a lui Dumnezeu, la care, de altfel, se și referă: „A sosit ceasul să fie preamărit Fiul Omului. Adevărat, adevărat vă spun că, dacă grăuntele de grîu care a căzut pe pămînt nu moare, rămîne singur, dar, dacă moare, aduce multă roadă. Cine își iubește viața, o va pierde; și cine își urăște viața în lumea aceasta, o va păstra pentru viața veșnică”. (Ioan).

Moartea rituală căreia i s-a dat jertfă Iisus, Trimisul, Fiul lui Dumnezeu, pentru izbăvirea oamenilor de păcat și salvarea sufletelor noastre de la zădărnice și neant prin harul coborît în lume ca o împăcare a acestuia cu ordi-

lui funcționează ca un reflex al celui Atotputernic în marea Sa milă de a izbăvi, de a mîntui această lume prin desăvîrșirea ei, prin ducerea pînă la capăt a intenției inițiale de perfecțiune, stă în puterea acesteia și a aceleia a artistului creștin a cărui operă poate fi considerată, în ordinea religioasă a lucrurilor, o **imitatio Christi**, dar și un răspuns la rugăciunea fierbinte înălțată în biserică în fiecare duminică și al cărei text paradoxal nu încetează să mă uimească și să mă înceteze prin supoziția că în ordinea divină a lucrurilor s-a putut strecura și o slăbiciune omenească: „Doamne-Dumnezeule, caută din cer și vezi și cercetează lumea aceasta pe care a zidit-o dreapta ta și o desăvîrșește pe ea”. Și dacă eu am putut echivala arta de a iubi cu arta de a scrie și cu arta de a muri, într-un soi de treime profană care să dea un statut ontologic în oglindă Creației divine, am făcut-o dintr-un reflex natural al supunerii la această ordine inițială a lucrurilor, eu însumi considerînd că fac parte, ca un instrument conștient, din planurile ei secrete: „Oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cine se smereste pe sine se va înalța”, spune Iisus dojenindu-i pe cărturari și farisei, dar în obșnuitul limbaj paradoxal al învățăturii creștine avînd în centrul său doctrina păcatului (și deci a mîntuirii), iar aici trimiterea făcîndu-se direct la păcatul trufiei, ca fiind în fruntea celorlalte forme ale căderii omului, se vede în mod limpede că, cu cît ești mai umil, mai cucernic în fața lui Dumnezeu, cu atît te înalți pe scara naturală a firii și, deci, te apropii de protecția divină. Această înălțare se realizează prin recunoașterea plină de dragoste a raportului Tată — Fiul, al omului de copil al Domnului care-și înțelege statutul și, în această calitate, cîștigîndu-și și un loc în ascendența sa divină, el se înalță, smerindu-se, pe scara valorilor, spre deosebire de cel ce neagă autoritatea paternă și, încercînd să se înalțe cu trufie, va fi imbrîncit și umilit, căzînd fără speranță în dizgrația veșnică, orbecînd în căutarea unei identități pierdute, oarbe rătăcînd, exclusă, alungată de la ospățul protecției paradisiace.

Ars amandî = ars scribendi — ars moriendi, iată o triadă a imperativelor care mi s-au impus la modul categoric și pe care mi-am proiectat-o, conștient sau mai adesea nu, ca pe o sfîntă treime coborîtă în existența mea esențială pentru a o înalța la rangul unei speranțe în mîntuire, în depășirea limitelor istorice, temporale, și care să mă reintegreze în ritmurile eterne ale creației dintii, și să mă redea unui paradis din care toate aceste experiențe **abisale — dragostea și moartea retrăite prin artă** — îmi dau de știre că eu l-am locuit cîndva, dar că am fost alungat, și că deci unuic efort care ar da un sens existenței mele ar fi să regăsim acel loc privilegiat, transcendental, de dinaintea oricărei experiențe istorice. Este un efort pus în slujba salvării, a mîntuirii mele, care, acționînd în sfera ontologiei unui limbaj estetic, acționează implicit în aceea a conștiinței mele religioase, căci problema rezumată în formula sacramentală, „cu moartea pre moarte căleînd” se pune atît în rugăciunea creștină înălțată prin credința în harul divin al lui Hristos, cît și prin opera artistică dănuind în timp prin harul, talentul poetului care încearcă să imite actul creator al Demiurgului. Adică **problema morții este comună și esențială, atît Religiei, cît și Artei**, atît prin scopurile pe care le urmăresc cele două fețe tragice ale spiritului nostru, cît și prin căile urmate de acesta întru realizarea acestui scop: **mîntuirea, salvarea sufletelor noastre de robia păcatului, eliberarea ființei din captivitatea ucigătoare a timpului căzut în istorie, refacerea — prin grația divină — a statutului inițial al omului: reîntoarcerea în eden la iubirea fără cunoaștere, la comunicarea fără cuvinte, la tăcerea unde egale sînt cenușa și flacăra timpului, unde, de la hotarul morții, aduci o știre despre viața ta, reîntoarcerea la rugăciune și la Dumnezeu!**

Dan Laurențin

Frescă de
Nicolae
Grigorescu,
la Mănăstirea
Agapia

turor oamenilor, căci toți au păcătuit... Astfel, deci, după cum printr-o singură greșală a venit condamnarea peste toți oamenii, tot așa, printr-o singură faptă de dreptate a venit către toți oamenii o îndreptățire a vieții. Căci după cum, prin neascultarea unui singur om, cei mulți au fost făcuți păcătoși, tot așa, prin ascultarea unuia singur, cei mulți vor fi făcuți drepti”. (Romani).

Doctrina Învierii din morți, fundamentală pentru credința noastră creștină, face ca modelul vieții în Duh și în Har ca o **imitatio Christi** să ne lumineze nouă, celor căzuți pradă păcatului, fie celui moștenit, fie celor dobîndite, cu gîndul, cu vorba sau cu fapta, calea adevărată spre mîntuire, cu alte cuvinte rolul soteriologic al morții, așa cum stă scris: **Ego sum via, veritas et vita...** Mîntuirea noastră vine așadar prin jertfa lui Hristos, și nu depinde decît de credința inimilor noastre să intrăm pe ușa împărătească pe care El a deschis-o pentru noi și înaintea noastră ca să-l urmăm întru viața veșnică, moartea acționînd aici ca o condiție a Învierii așa cum a fost ea experimentată istoric prin Dumnezeu care s-a făcut om și a murit și a înviat după trei zile, și cum se scrie în cîntecul de slavă al creștinătății: „Hristos a înviat! / **Cu moartea pre moarte căleînd** / Și celor din mormînturi / Viață dăruindu-le”. Cîntec de slavă formulat într-o manieră spirituală specific europeană, deci cu vocație universală, singura în măsură să traducă un astfel de miracol incredibil pentru gîndirea logică, într-o haină logică, născută și purtată cu distincție, eleganță și instinct creator de-a lungul și de-a latul lumii civilizate: **principiul negării negației**, conform căruia dubla negație a unei

nea inițială, paradisiacă, pentru care a fost făcut omul ispitit de orgoliul satanic (nu este oare păcatul trufiei cel dintii în ordinea celor mai grave încălcări ale faptelor supuse interdicției și deci condamnării de către justiția divină?), din lecția nu numai teologică, dar cu o clară trimitere la ascendența disputelor filosofice din școlile ateniene și romane, iată unul dintre cele mai frapante aspecte ale apostolatului pe care l-a practicat cel mai strălucit dintre propagatorii învățăturii Domnului nostru Iisus Hristos, apostolul Pavel: mîntuirea de păcat prin moarte și intrarea noastră în grația divină prin harul său nu este numai o mărturie a credinței, dar și a elocinței, a forței argumentării strînse, fără fisuri, prin care ar putea să se strecoare întîmpinările unui adversar ipotetic: „Noi, care am murit față de păcat, cum să mai trăim în păcat? Nu știți că toți cîți am fost botezați pentru Iisus Hristos am fost botezați pentru moartea lui? Noi, deci, prin botezul pentru moarte am fost îngropați împreună cu El, pentru că, după cum Hristos a înviat dintre cei morți întru slava Tatălui, tot așa și noi să umblăm în înnoire de viață. În adevăr, dacă am fost identificați cu El printr-o asemănare cu moartea Lui, vom fi una cu El și în înviere. (...) Căci cine a murit este eliberat de păcat. (...) Fiindcă prin moartea de care a murit, El a murit pentru păcat, odată pentru totdeauna; iar prin viața pe care o trăiește, El trăiește pentru Dumnezeu. Tot așa și voi înșivă, socotiți-vă morți față de păcat și vii pentru Dumnezeu, în Hristos Iisus”. (Romani).

Prezența păcatului în lume și exorcizarea lui prin jertfă și creație, în sensul în care instinctul demiurgic al omu-

REPORTAJ, CA FAPT DIVERS, ADEVĂRAT

Acum foarte mulți ani, adică prin 1982—'85, redactorul-șef al ziarului „Știința” mi s-a adresat cu măgulitoare considerație: „Dumneavoastră, care locuși aproape tot timpul anului în creierul munților, și unde se află unul din sanctiile de însemnătate națională, n-ați vrea să ne scrieți un reportaj?”. „Cu plăcere”, am zis eu, depozitar a mil de fapte de eroism. L-am scris. N-a apărut. Ca să fiu sincer nici nu l-am predat solicitantului. Iată-l:

„Tema naratorului”: a devenit pentru scriitorul român, de obicei de sorginte rurală, un fel de obsesie, din moment ce spirite neliniștite și distructive au pus sub semnul îndoielii estetice fraza cheie a prozei scurte sau lungi: „La marquise sortit à cinq heures”. Cine — zic aceștia — a văzut-o ieșind pe marchiză la ora cinci? De unde cunoaște autorul că era o marchiză și nu o midinetă? De unde știe că era ora cinci? Și-a scos el, cel ce sorie, ceasul exact în acel moment? Și după ce-a văzut-o ieșind, ce-a făcut? A urmărit-o pe Marile Bulevarde? A văzut-o intrând „dans une garçonnière”? Până aici totul este, sau ar fi posibil, dacă admitem că marchiza mergea pe jos și naratorul se luase după ea. Dar dacă marchiza s-a deplasat în trăsură? Ar fi găsit, naratorul în acel moment și nu într-altul, un fiacru ca s-o poată urmări? Și mai departe? Mai departe naratorul vrea să fie crezut că vede prin ziduri, ca Asmodeu, când descrie zvircolirile amoroase ale marchizei în brațele tinărului său amant, lucru oricum dificil pentru scriitor, în general un biet intelectual copleșit de griji familiale și de dizgrații fizice inavuabile.

A povesti la persoana întâi pentru a obține acea autenticitate fără care proza modernă nu poate aspira la succes, limitează însă înflorirea virtuților epice ca să nu mai vorbim de situația cu totul so-cantă (mai ales în țările unde literatura este dirijată în mod liber spre neconțință întărire a moravurilor) în care s-ar situa naratorul, de obicei om cu nevastă și copii, dacă o inspirație necorespunzătoare l-ar împinge să oglindească tribulațiile unui pederast! La persoana întâi! El, memoru de partid, cu apetituri dacă nu robuste, orliscit normale!

Iată, foarte sumar schițate dilemele ridicate de „tema povestitorului”. Cine este el?

În cazul reportajului nostru, din fericire un gen minor, naratorul este o ființă în carne și oase, iar cele narate sînt văzute și auzite cu urechile sale. Dar vai, trebuie să intervină și autorul reportajului și, în cazul acesta, el devine naratorul naratorului, așa cum pe unele cutii de ceai sau de cafea apare o superbă creolă purtînd pe umerii ei rotunzi o cutie de cafea sau de ceai pe care apare o altă superbă și identică creolă purtînd pe umerii ei rotunzi s.a.m.d. pînă la infinitul mic. În cazul de față povestitorul este Iosif zis „Blitz” (se pronunță Blit) din pricina pasiunii sale pentru arta fotografiei, prin practicarea căreia își mai rotunjește veniturile la nunți, botezuri și înmormîntări. „Oficial, Iosif B. este „cercetător” la o stație seismică în creierul munților Retezat, unde am și eu o căsută botezată de neprieteni mei „vilă”, „castel” ori „palat”. Pentru 4500 de lei pe lună Iosif Blit supraveghează un creionăș care se mișcă pe o hirtie gradată, înregistrînd cu extremă fidelitate mișcările scoarței noastre terestre. Această muncă nu-l reclamă o prezență continuă. La o săptămână-două, atunci cînd nu e din cale-afară de solicitat de muncile din gospodăria sa personală aflată în vale, Iosif Blit urcă pe motor, pînă în creierul munților, ridică hîrtiile pe care creionășul a înscris cu fidelitate absolută pulsațiile misterioase ale planetei pe care avem responsabilitatea de-a trăi și le trimite la un centru care, firesc, le centralizează. În această muncă Iosif B. nu este singur: are un

adjunct salariat cu 2400 pe lună, care este Mărioara, soția lui de a doua, prima pauzînd acum cîteva ani. Mărioara nu vine deloc în creierul munților, să supra-vegheze liniuța tremurată pe care creionășul schițează orgasmele secrete ale Terrei, deoarece suferă de diverse boli... Ei și în sfîrșit, dar în primul rînd Iosif Blit este... cum să ne exprimăm cit mai delicat, cit mai eufemistic și în același timp cit mai exact? Să încercăm pe englezește: „honourable correspondent”. Nu! Cititorii „Științei” ne-ar putea acuza, pe bună dreptate, de snobism. Lucrător la cooperativa „Ochiul și Urechea”? E argotic, vulgar depreciativ. Turnător? E o jignire lingvistică adusă celor care, în căldura infernală a cuptoarelor FAC TOTUL pentru ca noi, adică intelectualii, să putem la rîndul nostru, „de a face totul”. Informator? Colaborator al organelor? În sfîrșit, termenul în sine nu contează: important este că de citeva decenii, de cînd a fost eliberat din activul trupelor M.A.I. Iosif B. îndeplinește cu sirguintă această îndatorire pe care, de altfel, o are orice cetățean conștient. Și tot atît de important, dacă nu mai mult este faptul că de peste cele citeva decenii toți oamenii cu care Iosif Blit intră în contact STIU ACEST LUCRU, ceea ce creează între ei și lume, între lume și el, un agreabil și oarecum duios aer de familie. Pentru „a-l vizualiza” cum atît de frumos sună în limba noastră de azi termenul pentru desuetul „descriere”, iată: Iosif e un om masiv, blond, chei cu favoriti îmbelșugați ochi albaștri, spălăciți, un zîmbet de o șiretenie atît de ostentativă încît se transformă, hegelian, în contrariul său, precum și o capacitate nelimitată de-a fi de aceeași părere cu interlocutorul său chiar dacă, numai cu citeva clipe înainte, exprimase una contrară... Un om ca toți oamenii, cu necazurile lui, unele de ordin familial: băia-tul din prima căsătorie, sofer, s-a căsătorit fără voia lui Iosif B. cu o fată foarte frumoasă, altfel, harnică, dar dintr-o „familie de jos care, ca fapt divers, nu cadrează”, și a plecat să locuiască la socri, drept care Iosif B. n-a participat la nuntă, ci a stat în fața seismografului, plîngînd. Alte drame, sînt de ordin politic, căci cum zicea Bonaparte baci: „La politique c'est la destinée moderne”. Iosif Blit a ajuns la concluzia că „adevăratai tovarăși”, adică aceia ce plătesc cotizația de multă vreme, nu mai sînt prețuși: nu se mai bucură de nici un avantaj. Și cînd exprimă față de mine (membru al CC al PCR) aceste constatări amare, el n-o face în cadrul îndatoririlor sale de serviciu. Nu! Ele sînt un ecou sincer al inimii sale, politicește rănite. „Cel puțin dumneavoastră, domnule Titus n-o să mă turnați. Sînt prea mic”. În sfîrșit pentru a încheia această sumară schiță de portret vom spune că Iosif B. nu bea, avînd dischinezie biliară și își însușește într-un mod fascinant formulările presei noastre, cu comple-tări personale, de o rară distincție. Astfel la întrebarea mea: „Ce-ți mai face

family, domnu' Iosif?” el îmi răspunde solemn: „Mulțumesc. Ca fapt divers, bine”.

Reportajul nostru care urmează să apară în „Știința” (organ al CC al PCR) ALEGEREA UNUI NOU PRESEDINTE LA C.A.P. (șă zicem) SILVENI, transcris în maniera în care mi l-a relatat naratorul, ar deveni monoton prin frecvența neverosimilă a expresiilor cu totul originale. Nu-mi rămîne decît să colaborez cu modestie, ca un narator al naratorului, asemenea superbe creole purtînd pe umerii ei rotunzi o cutie de ceai ori de cafea, pe eticheta căreia o superbă creolă... Așadar: **Organele**, după neabătute analize efectuate la fața locului, au ajuns la concluzia că președintele CAP „Decebal” din — șă zicem — Silveni, trebuie de a fi reales în unanimitate în funcția sa de mare răspundere. Această indicație a organelor trebuia, conform principiilor democrației muncitorești-revoluționare, să capete aprobarea oamenilor muncii în cadrul Adunării Generale. („Dans le cadre de l'addition generale” cum am citit în „La Roumanie Nouvelle”). Intrucî președintele CAP, fost tractorist, intrase într-un conflict cu inginerul agronom, iar acesta din urmă izbutise să coaleză în jurul lui majoritatea membrilor cooperatori (beneficiari-producători-proprietari). Adunarea generală se prevedea a fi furtunoasă, cu posibile ieșiri necorespunzătoare. Dorînd de a le evita, președintele CAP, fostul tractorist s-a internat la spital, la Județ, într-o rezervă. Cu acordul delegatului de la Județ, Secretar al Comitetului Județean P.C.R. cu problemele agrare, Adunarea Generală a început lucrările în absența Președintelui CAP. Dar cînd oamenii au început să se ridice unul după altul... „cum numai la Lupeni în '29, la Grivița în '33 și recent la Brașov”. — comentează Iosif Blit, aflat acolo din întâmplare — și șă arate că Președintele și-a cîltorit o casă cu vreo șaisprezece camere, că trăiește cu tovarășa contabilă care este totodată și secretara organizației de partid (bărbatul ei suferă de alcoolism așa că stă mai mult prin spitale) ca președintele CAP, fostul tractorist, a împărțit arii peste arii tuturor rudelor, parcă ar fi... doamne iartă-mă! că și-a numit soția delegată la batoză, drept care podul îi s-a umplut de ies grînele printre țigle și se adună porumbii ca muștele pe căcat, că de la cîmp ducea cartofii, fasolea, morcovii, porumbul, cu mașina personală, dar nu la sediul CAP ci, ca fapt divers, acasă la dînsul, căci: **„Cînd se fură cu factură / Nimenea nu te injură...”** Și făceau toate astea în văzul lumii, de ce să nu le facă? Cînd veneau tovarășii, nu plecau ei cu portbagajele pline? Și miei de paste și fruntea țuicii și altele multe, în timp ce noi care cotizăm din 1956 stăm, ne uităm, înghițim în sec! Uneori și aștia de la „Europa liberă”, bandiți-banditi, dar ca fapte diverse au dreptate! Și atunci, văzînd organul județean că oamenii au început să dea drumul la gură în mod neorganizat, dar în cadru organizat, s-a enervat și a indicat că unde s-a mai văzut să se discute un tovarăș din conducere și activitatea acestuia, în lipsa lui? După ce ședința s-a suspendat ca nestatutară, organul a spus Lenutei, contabilă, secretara org. de partid, despre care membrii spuneau că trăiește cu președintele CAP, fostul tractorist:

— Să te regulezi stii, dar la ședință, ca fapt divers, tac!

Următoarea ședință a fost pregătită corespunzător și a început în mod corespunzător. Tovarășul de la județ a spus că problemele în general sînt cunoscute, așa că nu are rost să le mai repetăm încă o dată. S-a adresat președintelui CAP și inginerului agronom, cerîndu-le să-și ia angajamentul că vor colabora împreună ca doi membri de partid cu simț de răspundere, avînd numai și numai preocuparea de-a ridica calitatea activității din toate domeniile de activitate. Președintele, fostul tractorist, pe fața căruia se vedea că a fost bolnav, deoarece, zice Iosif, ca fapt divers arăta

ca Nixon după ce a fost exclus din partidul său, a spus că în ceea ce-l privește pe dînsul nu numai că făgăduiește, dar chiar își ia angajamentul că va acționa cu toată hotărîrea, dînd dovadă de spirit de răspundere. Inginerul în schimb, a spus că el nu-și poate lua nici un fel de angajament de-a colabora cu spirit de răspundere cu un om care spune că „se cacă pe diplomele lui” și mai susține că el, președintele, ca fost tractorist are toată agricultura în virful organului său, înțelegeți la ce se referea. Acestea, a spus în continuare tovarășul inginer, ar fi probleme personale, dar faptul că președintele CAP trăiește în văzul lumii cu contabila, care e și secretară de partid, că fură fără rușine, chiar în văzul lumii, nepăsîndu-l de nici o prudență, acestea sînt probleme principale! Intrucî așa cum declară singur președintele, „le-am umplut destul port-bagajele curilor de la județ, ca să nu se mai ia după vorbe aruncate-n vînt de niște labagii!”.

— Bine-bine, a zis tovarășul de la județ, cunoaștem aceste probleme. Să nu ne pierdem în mărunțișuri.

Atunci s-au ridicat oamenii, unul după altul, ca la Grivița, ca la Brașov în zilele noastre, că dacă și în alte orașe și sate ar fi așa, apoi n-am mai ajunge noi de risul Europei ca să nu ne dea clauza și au început să spună cum că președintele CAP, fostul tractorist și-a pus nevasta delegată la batoză, cum că trăiește cu contabila secretara de partid, cum că și-a ridicat casă cu șaisprezece camere! Tovarășul de la județ n-a mai avut ce face și președintele CAP, fostul tractorist, a fost schimbat... L-au rotit și pe inginer, din pricina purtării necorespunzătoare. A fost ales un nou președinte, fost agent veterinar, un om corespunzător care are o fată cu studii, economistă, dar postul de contabilă este deocamdată ocupat de Lenuta care pînă la alegeri, este secretara organizației de partid, și într-o zi a venit Lenuta la noul președinte, fostul agent veterinar, cu niște hirtii să le semneze. Dînsul, tovarășul președinte a spus că mai întîi vrea să vadă ce semnează, Lenuta, stînd ciș, i-a zis că poate să se uite chiar ani la rînd, că tot nu va înțelege nimic. Atunci dînsul a pus să fie verificată pînă la chiloti, i-a remăsurat ariile și văzînd că avea mai mult decît scrie legea, bineînțeles i-au fost luate.

Contabilă, femeie frumoasă și încă secretara organizației de partid, nu s-a lăsat. S-a dus cu tot ce trebuie la Minăstirea Laincii s-o învețe maicile de acolo cum să-i scurteze zilele președintelui. A treia zi înainte de vecernie, Lenuta a venit la biserică și a aprins o luminare cu fundă neagră, ceea ce, ca fapt divers, duce la moarte năpraznică. Părintele nostru din sat este un om foarte corespunzător, la locul lui. Colaborează cu noi și a colaborat încă de prin '56. Veneam la el noi, membrii de partid care cotizam încă de pe atunci, dar azi nu ne mai bagă nimeni în considerație, și-i ceream scaunele conzistoriale, să avem pe ce sta la ședințele noastre. Într-o zi, nu se știe de ce, părintele era supărat. O fi fost avînd și el, ca tot omul, probleme. În concluzie a spus că nu ne mai dai scaune. Atunci unu' Teodor, care a murit mai anul, călcat de un camlon a zis minios la rîndul său: „Bine părinte, nu ne dai scaunele, nici noi membrii de partid nu-ți mai cîntăm duminică în cor!” „Nu cîntați, să fiți sănătoși nici eu nu vă mai fac dările de seamă, să vedem ce-o să zică tovarășul Goldstein!”... Pînă la urmă ne-am împecat, am făcut ședința chiar în conzistoriu și colaborăm pînă azi, așa că atunci cînd a văzut lumina cu fundă neagră, părintele s-a dus de a stîns-o și a informat unde trebuie despre acest eveniment. Niște moldovențe care erau pe acolo cum sînt ele superstițioase, au început să strige: „Val, val, părinte, ai stîns dumneata lumina, acușica răul se plinește!”.

Și... să vezi și să nu crezi: trebuiau începute arăturile de primăvară, să se poată raporta că au fost terminate. La stația de tractoare nu era strop de motorină. Părintele, ca om mai în vîrstă își făcuse rost de la Satu Mare de o sobă pentru export în vederea gerurilor de iarnă, și ca fapt divers de citeva butoaie cu combustibil de rezervă. Le ținea în pivniță. Noul președinte al CAP, fostul agent veterinar, a venit la dînsul și l-a rugat să-i dea ceva motorină cu imprumut, să umble barem un tractor pe cîmp, dacă s-ar întimpla să treacă vreun pizdic de la județ din întâmplare. Părintele a fost de acord și președintele s-a dus el personal să tragă cu matul motorină în rezervorul tractorului și... ce-o fi fost în butoi știe mama dracului, ceva otravă detergentă, că motorina-l număguno!, ce-l bun merge la export, ca să se poată plimba „dînsii” prin tot felul de țări, de n-a auzit nici Satana de ele... că îndată ce a tras o dușcă președintele a căzut la pămînt și a început să strige și să se zvircolească în dureri nespuse și Sfintele Paște le-a petrecut la spital, așa că tot satul vorbește că pînă la urmă, ca fapt divers, Lenuta și-a atins scopul cu lumina cu fundă neagră! Iar pînă la sfîrșitul anului, cine mai știe ce se poate întimpla?

Și mai departe?

Asta e tot. Reportajul pentru „Știința” (organ al CC al PCR) s-a terminat. Rămîne să-și mai pun locul și data.

Locul: O țară condusă nu numai după principiile materialismului dialectic, dar și ale eticii și echității.

Data: Sfîrșitul secolului XX.

TRANZIȚIA POLITICĂ ACTUALĂ

METAMORFOZA UNUI SISTEM DE SEMNIFICAȚII

XXXV. POPORUL

Diferența dintre națiune și popor poate fi socotită perfect paralelă aceleia dintre personalitate și identitate. În interiorul personalității te manifesti în mare măsură așa cum dorești să fii — exprimi mai curând aspirații decât actualități structurate. Identitatea conține și evidențiază ceea ce nu poți să nu fii. Personalitatea este un vector. Identitatea este o anumită poziție într-un referențial — eventual în referențialul principal, ori decisiv, la care se poate apela. Națiunea este o realitate de esență vectorială. Poporul este o situație metaistorică a unei componente a numelui uman. Identitatea nu este identitate dacă nu își află sursele și ancora în inconștientul individual. Existența unui popor este o formă de împlinire în act a pulsionilor, venind dintr-un inconștient colectiv mai extins sau mai restrâns. Personalitatea derivă din sublimarea conținutului unui id, în acor cu prezențele impuse de un superego în mare parte socializat și socializant. Națiunea pare ca tranziție a inconștientului colectiv în istorie, fapt reprezentând selecția conștientă, rațională, a datelor oferite de natura noastră biologică, spre a deveni parte a evoluției spiritului. Identitatea și personalitatea umană se plasează într-o intercondiționare continuă. Calitatea unei colectivități umane, de a forma o națiune și aceea de a forma un popor, nu presupun interdependentă. Aceasta nu înseamnă însă că a putea distinge între entități apropiate, în parte suprapuse și care totuși în sine nu se confundă și nu uzurmează nu este la fel de necesar teoretic și pragmatic. A dispune de capacitatea de schimbare implică nu în ultimul rând știința de a identifica ținte discrete. În dezbaterile considerabile și implicările noastre problematice post-revoluționare calitățile și caracteristicile naționale au fost conținut intermixate cu același popular (de popor) încât ceea ce ține de vectorialitatea existenței este încă văzut ca indistinct în raport cu cele elementare în sine ale ființei care simțim, manifestările noastre de conștiință vin în examinările pe care le întreprindem o dată cu determinanții inconștienți iar ceea ce dorim să devenim nu ajunge să se libereze de ceea ce nu reușim să nu fim. Idealitate pură vizează aproape totdeauna în plan individual personalitatea, iar în spațiul social, națiunea. Afectivitatea, raționalitatea vin din identitate și se adresează acesteia. Vin din caracterul nostru popular și se adresează acestuia. Examinând România și lumea mai mult cu îndul la ceea ce vor fi, decât la ceea ce ea dat să fie perspectiva națională, a prevalat, în această serie de escuri. Eseul de față se instituie însă într-o reparatie stră de care obiectivitatea demersului intelectual ar fi incompletă.

Când, în mijlocul secolului XVIII, după câteva zeci de ani de domnie a unui baron încă linar, supranumit „Mult-iubitul”, Robert François Damiens împiinta cuțitul la spatele celui știut pentru vesnicie drept udovic XV, într-un moment probabil ericrit al vieții sale (la ieșirea din palatul babilon), provocându-i o rană mai curând simbolică, întreaga Franță avea să se cumure. Femeile au lăsat la auzirea și știți, bărbații încercau să își schimbe unele dacă acesta avea vreo legătură cu acela al criminalului medelii și-au pierdut împătârit, victima regală, fără să sufere aproape deloc, se comporta ipohondriac — se pare — comandantul gărzii — a păstrat singele rece făcând, cu vechea experiență de război, singura căminare clinică serioasă și concludentă asupra suveranului, organizând două elementele unei stări de necesitate care să reechilibreze regatul. Poate că în anul acesta, în anul — dacă socotesc bine — 1757, francezii învățau emoția extremă, comparabilă, legată de a ucide părintele țării, tatăl și șeful colectivității umane, așa avea să se ajungă la condamnarea la moarte, câteva decenii mai târziu a lui udovic XVI și a Mariei Antoinette. Cum îți arătat oare poporul francez astăzi în plină de moarte violente, asinate, timp care jalonează istoria poporului român de la Decebal și până la Iorga, Anonim, Pătrășcanu, Maniu, și, de ce nu, căci nu discutăm în planul valorii umane și al psihologiei umane — Ceausescu? Unul din cei mai mari învățători ai românilor — nu al fiecărui om al acestui popor în parte, căci acest lucru este imposibil — al românilor ca popor este moartea. Identitate, caracter și moarte în istoria poporului român fac un singur trunchi doar din acest trunchi va răsări, dacă îți să răsară — și nu are cum să nu — așa — un viitor ceva mai clar al poporului și națiunii noastre. Istoria lumii este văzută și ca evoluție a modurii în care omul pătrunde realitatea — asta, cîndva numită sublimară. Figurile prezidenților americani sînt și ele cori straniu innobilate de sacrificiul util, tot așa precum, cu multă vreme înainte, cele ale prinților scandinavi sau biților italieni. Ce ar fi însemnat însă istoria Occidentului într-o asemenea bale crime ai domoilor care s-a abătut asupra atitor secole din existența noastră? Cum împotriva conducătorilor, ca ființe materiale sau spirituale, pare să fie o dimensiune aproape magică a existenței în

spațiul dintre Viena, Praga și Ural. Cine putem fi noi după o întreagă istorie a dispariției în moarte sau într-o echivalență tanatică a marilor noastre nume. Dacă ciobanul „Mioriței” — eventual nu se opune morții, am putea deduce că nu o face dintr-o solidaritate de dincolo de lume cu Decebal, cu Gelu, cu Mihai, Constantin Brăncoveanu, Iorga sau Antonescu. Mi s-ar putea răspunde că este aici un abuz poetic; trăim de obicei în prezent, lăsînd istoria să ne furnizeze mai curînd maxime potrivite decât părți ale inconștientului și conștiinței noastre. Trăim însă mereu în totalitatea duratei („Time present and time past/ Are both perhaps present in time future/ And time future contained in time past”) și dacă existăm numai prin ceea ce includem în identitatea noastră și dacă aceasta se constituie din iradierea figurii părintești, asupra simbolurilor istoriei, nu putem fi liberi de modul în care moartea a marcat trecutul nostru. „Istoria literaturii române” a lui George Călinescu mi-a produs cu multă vreme în urmă, un exercitiu ale cărui consecințe nu vor înceta niciodată să mă marcheze. Am privit timp de câteva ore portretele, multe dintre ele fotografice, ale scriitorilor noștri. Impresia globală este aceea a unui popor retras în el însuși, suferînd de o imensă jale, gata meru aproape să renunțe (desi nu a renunțat niciodată), impregnat de un profund tragism. „Sentimentul tragic al vieții” — în variantă unui Miguel de Unamuno, mi-am spus. Nu toate popoarele pot oferi o asemenea colecție de fotografii. Acum explicația mea este cu mult mai netă: pe figurile celor mai sensibili dintre noi s-a așezat umbra unui destin violent neîndurător, mortal. O asemenea perspectivă nu are însă nici o semnificație dacă nu oferă o cale. Această cale se degajă însă din două escuri freudiene pe cât de cunoscute și larg utilizate în psiho-filosofie și psiho-sociologie pe atât de pline de resurse încă: „Dostoevski și paricidul” și celebra „Totem și tabu”.

Reîluind idei din „Totem și tabu”, Sigmund Freud notează în „Dostoevski și paricidul”: „Uciderea tatălui este pentru noi primul și cel mai important păcat al umanității și al individului. În orice caz ea este principala sursă a sentimentului de vinovăție...” Sintetizînd ideile freudiene lucrurile ar sta astfel: subiectul uman aspiră la uciderea tatălui, dar refulează rapid și profund această aspirație ca persistă însă în inconștient, generînd un sentiment inexplicabil de vinovăție; dacă figura care simbolizează tatăl suferă o moarte violentă, evenimentul este trăit drept realizare a dorinței proprii și sentimentul de vinovăție crește enorm, rămînînd la fel de inexplicabil subiectului; o primă scăpare de acest sentiment este găsirea unui alt simbol patern față de care individul se atașează cu o putere sporită; este posibil ca și acesta să sufere uciderea și atunci se amplifiază cercul viciului al vinovăției; mai este posibil ca individul să nu mai suporte o culpabilitate inexplicabilă și să treacă ci însuși la crimă (un alt eseu freudian: „Criminai prin sentiment de culpabilitate”). Aceste idei psihanalitice trebuie să ne facă să gîndim cu sporită seriozitate istoria noastră. Cel ce este supus la distrucția violentă ex-

terioră, a simbolurilor parentale poate să evolueze înspre umilință și supunere (cazul Dostoevski și, în alt plan, al naturii sociale) sau către violente și crime. Am putea face cîțiva pași semnificativi înspre înțelegerea relațiilor poporului nostru cu moartea, încercînd să vedem această relație paradigmatică mai întîi din punct de vedere general existențial și apoi, din punctul de vedere al psihanalizei socio-istorice.

Cîtă vreme existența și ființa sînt văzute dual — existență și inexistență ființă și neființă — moartea nu are cum fi altceva decît un esec, iar „experiența Ființei afirmîndu-se pe sine împotriva Ne-ființei” nu poate genera decît anxietate (Rollo May, „The meaning of anxiety”). Notăm, fără a intra în detalii, că a gîndi dual, a dualiza, este un semn de infantilism psihic și, în consecință, astfel nu se poate ajunge decît la tensiuni, eventual nevrotice sau psihotice. Important este faptul că în aria noastră de cultură, în care se gîndește multivalent, multipolar, în care lumea este percepută caledoscopic și reconstruită polifonic în spirit, viața și moartea sînt văzute pur dual. De ce această simplificare tocmai pe cel mai important dintre tărîmuri? Pentru că realmente, poporul nostru a vrut să stea în preajma morții și să învețe din moarte. Crimele la adresa marilor săi oameni-simboluri l-au făcut să se păstreze în preajma morții. Respectul românesc pentru trecut și istorie a devenit în viața unui întreg popor nu doar un act spiritual ci, uneori și un mod al depășirii acestor sentimente de culpă, de origine pur complexuală. În aria noastră de cultură crima cu valențe simbolice oedipiene s-a repetat continuu. Am legat de acest fapt sentimentul timpului, care a devenit un timp reiterativ. Dar dacă durată este reiterare pură, atunci viața și moartea nu fac decît să alterneze, iar bucuria este o față a monezii mereu redobîndită, cu îndreptărire, de moarte. Moartea, în spațiul românesc este contraparte a existenței. Rortrea faptelor lumii nu este decît consecința unui gen de zoroastrism ori manicheism blind, în care binele și răul nu luptă unul cu altul, ci își cedează puterea alternativ asupra lumii și oamenilor. Ecclesiastul vede lucrurile la fel și, din acest motiv, el — foarte puțin aderent la spiritul Vechiului Testament căruia îi aparține — este patronul spiritual al lumii noastre est-europene. Occidentalul tratează moartea și timpul în spiritul „Genezei” și Evangheliilor. Moartea este pedeapsă. De moarte — fiind pedeapsă — se scabă prin lege virtute și credință. Omul dispune de putere asupra morții, limitată în cadrul Vechiului Testament, nelimitată în Cel Nou. Moartea nu este un concept existențial, ci moral și, în consecință, timpul este sau poate fi, etic vectorializat, Extremul Orient încorporează existența în inexistență și, ca atare, pentru cel care poate contempla adevărul adevărat al lumii, dualitatea viață-moarte dispăre. Și pentru occidental și pentru extrem-oriental culpa, legată strict de moarte, rezidă exclusiv în fapte concrete. Pînă și păcătoșii originali își află sfîrșitul în credință și grație. Vinovăția indefinisabilă, relația de umilință cu moartea se încheie într-un caz în acțiune și în celălalt în contem-

plare. Acolo unde timpul este vectorializat moral, actul esențial este facerea; acolo unde timpul este dizolvat în inexistență, decisivă este perfecțiunea percepției; acolo unde existența este dualizată (ciclicitate a vieții și morții), atotputernică este expresia. Iar expresia are ca lege contrapunctul mergînd adesea, inevitabil, pînă la contradicție. Contrapunctul nu este însă decît simbolul ciclului vieții și morții — iar angajarea într-o relație puternică de aderență la simbol sporește legătura cu realitatea simbolizată. Perfecti în capacitatea noastră de a exprima tragismul existenței sîntem înclinați să sporim în chip obiectiv acest tragism. Sîntem sau nu sîntem vinovați de morțile care au jalonat istoria noastră? Sîntem într-un referențial exterior, desigur, dar obiectivitatea nu se reduce la făcînd din marile morți ale istoriei tre cauze ale trăirilor tragice am dat în noi o aspirație paternalistă și sporit ris-urile noastre istorice. Există, scăparea din suferințele — psihice profund asociate identității noastre — este părăsirea paradigmei presiei, pentru paradigma fantei. În prosie omenii se disting intrucît se în divergență. În fantă omenii nu există decît prin convergență.

Psihologie națiunile de invadatori, de la vest de Tisa și pînă la Pacific au făcut, istorie o desensibilizare în raport de culpabilitatea oedipiană a paricidului în populațiile de războinici (în sensul unui vechi optium istoric) asimilarea paternalistă a conlucătorului cu tatăl magic este negată de un factor devenit decisiv în civilizațiile vestice: apropierea riscului cu poziția socială și cu demnitatea. A acționa mai curînd decît a te vinca și a-ți asuma acțiunea în condiții de risc (care diferă de autoscificiu în care pot interveni inutilitatea și tendința de a compensa complexul de culpabilitate), sînt marile lecții pentru noi, rezultate din relația altor civilizații cu moartea și timpul.

Sistem un popor mare profund de suferințele violență și tragedia a majorității celor care au constituit marile noastre moarte. Pățul nu a făcut vulnerabil la tendința oedipiană paternalistă. Execuțarea lui Ceausescu a fost un act de depășire a complexului de paricid față de ceea ce s-a petrecut în acel act de deapărire am arătat poate că dorim să trecem dincolo de stadiul oedipian al existenței noastre naționale. S-a făcut dar la parte acest lucru și a rămas cel mai calitativ de nărtic. Ulterior încă o moarte a accentuat înclinarea către oedipiană a celui culpabil de crimă simbolice originară. Scindăriia societății românești post-revoluționare reproduce stadiul de succesiv luptele de constituire a sistemelor de importanță consecutiva paricidului primitiv. Este cazul să dăm — ca în trecut încă de asemenea nu sînt — ori e tendință de plecare de imagini de tin natura. După sind complexul de culpabilitate freudian nominal român se va desoperti drept o colectivitate de ființe umane egale. Atunci se va constata că diviziunea dramatică a acestui popor nu a reflectat decît variatole forme ale relației umane cu autoritatea paternalistă și cu sentimentul de nepăsare și indiferență față de ea.

Avem în față niste alegeri. Sensul lor nu este acela de a ne oferi o ocazie de involuție infantilă, nici acela de a ne autoculpabiliza alungînd un prezumtiv părinte. Există un element extrem de fin în orice act une de origine inconștient complexuală de la spori la anxietăți, la comportamente desebeit de complexe. Toate acestea generează o ieșire patologică din timp. Un părinte autoritar, primitiv este în chip evident presurus vesnic. Desfășurarea caracterului extratemporal al unui simbol îi sustrage acestuia capacitatea de acțiune asupra inconștientului. Democrația înseamnă a ota ne timp limitat și în condiții strict determinate. Democrațiile înseamnă că pe fondul egalității eterne sînt permise doar decalate de autoritate pentru interval redus. Demivelarea democratică este oedipică și strict funcțională. Ar fi cazul să punem punct implicării noastre în tragsmul propriului nostru destin. Identifiindu-ne oricare din noi, nu cu niste simboluri strălucitoare, semidivine și sfisietoare ci cu toti semenții noștri buni sau răi (vecinii cu casa, cei întîlniți pe stradă sau întîlniți în cărți) și — totodată — identificînd întregul popor cu fiecare dintre acestia vom constata că destinul nostru nu a fost decît uncori tragic mai meru greu și nu rareori fericit (adunînd cîine bună de iubire, împlinire sau creație). Să sperăm că personajele unei istorii românești literare sau neliterare, peste încă un secol vor privi din paginile cărții, către cititor cu un aolomb ce va reflecta siguranța celui care știe că nu poate fi dezavantaat de destin. Pentru că toți oamenii sînt egali.

Causa Dobreanu

calistrat costin

(Jurnal belgian)

...Iarmă de glasuri, tumult, hărmălaie,
pe alocuri scandal, tărăboi, schemăt
strașnic,
băstinașii petrec, ba chiar și unii
străini mai de soi,
se bea, se cîntă, se țipă în gura mare,
vacarm, mereu sărbătoare,
se simte că sint fericiți
și inima le este curată
și că trăiesc o singură dată...
...deoparte, alături, străin,
mai străin decît toți.
străin și de mine,
stau și-i ascult și în sinea mea
le transcriu fericirea,
fiind oarecum fericit,
așteptînd să mă-ntorc acasă la mine-n
neștierea
prin care încă mai sper să ating starea
aceea de grație,
beția de taine mărunte-ntru care
infirmii lumii au trăit și murit...
(Liege, septembrie, 1990)

Septembrie trist

Septembrie, zeul, milostivul nostru
de mult, bolesc de pustiu,
din neînfință, iubito, te mai plăsmulesc
adeseori, rareori.
în sinea mea să te ascult
din zori în zori,
sint clipe cînd aieva tainele noastre
retrăiesc,
dar incilcite sint acele semne stranii
generatoare de dezastre,
mă spulber și mă nărul, mă destram
de viu,
„eheu, Fugaces labuntur anni“,
zădărnicia, șarpe din stele,
mă pătrunde...
Se face de iarnă, septembrie, vreme
nebulă
și nimeni nu vine de unde—de neunde
destinul să-mi spună,
și noi năluciri se ntrupează
din vechi amintiri,
mă strămută dintr-o zi în alta în dodii
rezemîndu-mi smintit aiurarea
în rosturi
hărăzite pentru vecele de zodii,
mai pilpite și încă se mai descîntă
o amăgire prin mine,
frumoasă Galateea,
sint umbra ta pierdută fără om
în lume
voindu-te pe tine, doar pe tine,
omul rătăcitor, blestem cerese
din cartea sfîntă
după ingemănarea sa femela...
Mai cred năuc în basmul cu învierea
de apoi,
poate atunci „eu și tu“ să capete
un nume!
Septembrie, zeul, vis de toamnă,
iubito,
mai fi-vom oare vreodată iarăși
„noi“ ? !

Pastel de fiere

...Un ciine s-a împotmollit printre
nămeți
și-așteaptă, așteaptă ca să moară,
schelălăie, schelălăie, mai speră,
ai zice că-n gitleju-i se-ascunde...
o vioară
(ah, arta ce-i, ah, cit sintem de bieți !).
Cobor la ciine și îl string la piept
și îl aduc în casă și îl pun la masă,
i-ntind bucate omepești, mincăm,
mîncăm, ne bucurăm,
se gudură la mine, i-e bine, e fericit,
ii mingii creștetul atît de unduios
și nesfirșit
și amindoi privim pe geam cum
ninge,
cad fulgi dinspre neant înspre pămînt
în dans nebun
valsînd acoperînd pămînt peste
pămînt,
și nu știu ciinelui, prietenului,
ce să-i spun
de sensul așteptării noastre,
voluptuos el rănile își linge,
va fi visînd sărmanul să zboare
cătore astre,
eu unul, ce mai vreau, demult, zău,
nu mai știu,
ce viscol, doamne, și ce melancolie-n
lumina acestui ciine rău,
ce timp ciinos,
e frig, veninul vremii ne-a pătruns
pină la os,
alături așteptăm, înțelegîndu-ne-n
tăcere,
unul gemînd, unul lătrînd în sine
a pustiu,
în gură năpădîndu-ne un gust
de fiere !

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

văzută de Ion Cucu

Folosindu-se de pretextul unei aniversări, George Ivașcu îi prezintă lui Șerban Cioculescu un fragment din capitolul Caragialeana din a sa Istorie a literaturii române, în prezența lui Constantin Țoiu

Laurențiu Fulga : E noapte și e frig, seniori

Remember : A. E. Baconsky

titus andronic

Lecția de norvegă

nu faci decît să-ți întorci
rănile
de pe-o parte pe alta
cum o corabie de wiking
pinza teafără-n vînt

Despăduriri

cît aer despădurit
de floarea salcîmului
eternă
și sufletul cred
are un loc
al lui despădurit

Ieșire din spital

cînd iarna s-a dus
o parte din tine s-a dus
cu cel ce-a rămas
te identifici
pleci
dar spre viață-nu poți ști
unde !

Inscripție

Mediaș — 725 de
ani de existență

Un burg ce-a fost :
bresle Casa Oberth ziduri istoric
turn gotic străvechi
și-n orologii vara
se coace timpul

Definiție

obosit de deal de soare
și gînd —
cel mai frumos vers : să tac
poeme !

Haiku

liliac alb —
cutremurul de flori —
lumina nocturnă

Zile singure

Negre păduri. Coline irump —
herghelie de zebre.
Stau pe icebergul meu,

în dezgheț.
Singur. Și gîndesc
zile singure.

O laureată cu premiul „Luceafărul“ a fost pusă la zid : Dana Maria Manu

Fabula ca limbaj

florin Calafeteanu practică în lucrările sale (Galeria „Căminul artei“ — parter) o artă a incitării. Nu știu dacă imageriile sale sînt sau nu sînt pictură, dar instrumentele pe care le folosește, pentru a ne transmite ceea ce are de spus, aparțin acestei arte. Și, în fond, artistul nici nu pare preocupat de problemele picturii, în termenii tradiționali ai noțiunii, concepția sa artistică urmînd traiectorii mai apropiate de narativismul fabulatoriu. Face acest lucru evitînd toate modelele anterioare sau, mai probabil, polemizînd cu ele într-o insolită sinteză. O viziune plastică motivată de impulsul instinctului moral, ce subliniază un spirit critic, lucid pînă la durere, aplecat asupra condiției umane și a realității imediate. Nu întimplător, creațiile sale sînt populate de simboluri fantastice, ce abundau în vremea goticului tîrziu. Spiritualmente, Florin Calafeteanu face parte din aceeași familie cu Bosch, Breugel, dar și cu Goya și Dalí. Și nu este departe nici de revoltele sur-realiste ale lui Victor Brauner, la noi, și, mai recent, de alegoriile lui Călbă, și Chirnoagă. O filiație ce exprimă, în mod atît de diferit și cu contribuții plastice de excepție, o atitudine, o reacție a individului la presiunile alienante ale timpului și societății.

Florin Calafeteanu nu face din aceste fabule pictate altceva decît ele pot fi: mesaje purtătoare ale unui cod moral. De aceea, este și foarte greu a le încadra într-un curent sau într-un gen apt să răspundă altor criterii este-

tice. Ele se rețin ca atare, lumea le receptează cu interes, mai mult sau mai puțin amuzată, dar altă finalitate decît cea legată de conținutul acestui discurs plastic insolit este greu de desprins. Pictura se află la remorca narațiunii. Oricît de inspirată ar fi — și este! — ea nu rămîne în acest caz decît un mijloc de vehiculare a unei intenții moralizatoare.

Sigur, admirăm desenul, ne exaltăm simțurile în fața exuberanței cromatice, dar impresia generală lunecă pe lîngă ceea ce îndeobște numim pictură. Nu-i o scădere, ci o necesitate, căreia artistul a simțit nevoia să i se dedice cu fidelitate și cu mijloace cît mai eficiente. Și, în acest plan, reușita lui este deplină. Personal, sînt convins că această artă are în contemporaneitate o funcție modelatoare și avertizează, ce se află mai presus de rigorile estetice ale genului. Calafeteanu lasă liber jocul imaginației, forța asociativă și expresivitatea formelor puse în slujba ideții ating cote de o intensitate deosebită comună. Meritul principal al artei acestui (totuși) pictor tocmai în asta constă, iar faptul că a reușit performanța unei exprimări coerente și, deci, credibile nu-i la îndemîna oricui. Asemenea încercări s-au mai făcut și se mai fac, fără a atinge, însă, pragul implinirilor lizibile. Calafeteanu nu experimentează un nou limbaj, cît folosește un arsenal de instrumente consacrate cu o iscusință demnă de marii maestri ai genului de la care se revendică. Este o lecție de însușire a unui bagaj cultural și artistic deosebit de bogat și de bine

conturat stilistic, care îl definește, se pare, pe artist și care îi conferă o poziție notabilă în peisajul artei noastre contemporane.

Lucrările prezentate în expoziția personală de la „Căminul artei“ au o evidentă omogenitate conceptuală, unitar elaborate într-o manieră care reliefează o supremație a lucidității în dauna sensibilității. Generațiile mai tinere de privitori sînt cucerite de o astfel de ipostază, aflată mai aproape de propria lor viziune asupra lumii și a felului cum ea trebuie tîlmăcită artistic. În acest sens, arta lui Florin Calafeteanu este premonitoare, nu neapărat origina-

lă, dar puternic individualizată pentru a fi apreciată drept un semn al acestui final de veac. Judecînd după audența la public și după comentariile pe care le suscită, creația acestui artist merită o soartă mai bună, ea fiind, prin conținutul ei și prin acurătatea plastică cu care este materializată, expresia unei spiritualități care ilustrează, la un moment dat, starea de grație a acestei civilizații. Ea există și realitatea ei poate fi ignorată, în ciuda inconsistentelor stilistice care o amendează, mai ales în ochii exegeților prea conformiști.

Corneliu Antim

muzica

Wagner — „un compozitor de mare risc“?

„a^{rtă} și politică“ — titlul sub care sînt prezentate și comentate în Cotidianul două eseuri de Paul Johnson și Geoffrey Wheatcroft, nu mi se pare a fi cel mai potrivit. Mai exact ar fi fost, cred eu, „artiștii și politica“. Și asta pentru că scurtele incursiuni în viețile a doi mari muzicieni — Wagner și Furtwängler — nu reușesc să stabilească o relație directă, și cu atît mai puțin convingătoare, între cei doi termeni propuși în generic.

Creatorul Tetralogiei a fost în fond un „refugiat“ în ceoasa și cruda mitologie a germanilor și poate aici trebuie căutat sensul obstinației lui în a păstra puritatea unei moșteniri. A-l plasa pe Wagner între Marx, autorul lucrării antisemite „Asupra problemei evreiești“ și Hitler, inițiatorul unui cumplit genocid, mi se pare un risc pe care nu și l-ar putea asuma nici măcar un foarte bun cunoscător al operei sale. Or, Paul Johnson, cu siguranță nu este o astfel de persoană. „Muzica lui Wagner poate inspira tot felul de sentimente, adeseori contradictorii. Ea poate, fără îndoială, să depraveze și să corupă, asemenea altor mari opere de artă. Totodată însă, ea poate să și innobileze, iar la apogeul ei, aceasta este în fond caracteristica sa cea mai semnificativă. Pe scurt, l-am putea numi pe Wagner un compozitor de mare risc“. Autorul eseului nu pare a fi, însă, nici corupt nici innobilat de subiectul discursului său. Se reia aici (și încă la sfîrșitul secolului XX!) ceva din ridicola dispută dintre wagnerieni și anti-wagnerieni.

„Micul tiran“, cum îl numește marele eseist pe Wagner, „a fost un om deo-

sebit de dezagreabil“, ba chiar „un om rău“, „la urma urmei, el a exploatat pe toată lumea“ (!!) Tenebros portret, iar explicația autorului: „În cartea mea „Intellectualii“, am argumentat faptul că nu se poate separa în totalitate viața particulară de operele publice ale scriitorilor... slăbiciunile de comportament tind să se reflecte în slăbiciuni ale argumentației“, deși corectă în general și amendată parțial în ce îl privește pe Wagner, ne lasă, încă o dată, gînditori. Nu ne-ar fi plăcut, poate să fim contemporanii sau, și mai mult, apropiații lui Wagner, dar sîntem, azi, contemporanii operei sale. E dreptul fiecăruia să o iubească sau nu, să o înțeleagă sau nu, dar este datoria oricărui comentator să fie, dacă nu suficient de avizat, măcar prudent. Marile personalități cer unelte de analiză pe măsură.

„În ceea ce privește însă vinovăția lui W. Furtwängler (față de evrei — n.n.), aceasta este exagerată de G. Wheatcroft, care mi se pare că dă dovadă de un anume puritanism moral, în ciuda prudenței afișate. A continua să-i interpretezi în public pe Beethoven și Brahms, sau chiar și pe Wagner, și a nu face deosebire între evrei și germani, în măsura în care sînt buni compoziști, nu e același lucru cu a compune și dirija imnuri naziste și a persecuta pe evrei și alte minorități, sau pe germanii democrației“. (Alexandru A. Popovici) Observația mi se pare corectă și mă scutește de orice alt adaos.

Valentin Petculescu

parțial color

Imaginea României

Ce la Revoluție încoace se duce o luptă neîntreruptă pentru imaginea noastră, în general, și pentru imaginea României, în special. Fiecare vrea să arate cît mai demn, cît mai anticomunist, cît mai curat încît mă și întreb cum de nu s-au îmbogățit peste noapte unitățile de la Nufărul. În concurență, instituția de prim plan, televiziunea, spre exemplu, recurge la toate mijloacele pentru a ne prezenta o imagine fără paraziți, roz-bombon, altfel spus, trandafirie. Dar, vorba lui Argeșii, una spune și alta fumează. Simțînd Răzvan Theodorescu că imaginea televizoarelor noastre începe să bată spre dreapta, grație talentaților și imparțialilor Radu Coșarcă și Gabriel Giurgiu, le-a administrat o cură disciplinară, aruncîndu-i la munca de jos a „Actualităților“, pentru a înălța în șa un nume, predestinat să bată doar spre stînga: Cornelius Roșianu. N-au fost necesare invitații speciale ca omul să-și sființească purpura la care se închină. Imediat ce a preluat emisiunea „7 X 7“ (poate ar trebui rebotezată, „7 X 0“) ne-a demonstrat că posedă reale virtuți fanariote. Într-o săptămînă în care avuseseră loc evenimente de anvergură — dezvăluirea unei campanii electorale ilegale, tergiversarea unor legi, santaje ministeriale, prezența la microfonul parlamentului a unui impudic, și n-am amintit decît o parte din ele — Cornelius Roșianu trece mortul pe Academiei șimulînd a nu cunoaște semnele diacritice, și ne oferă imaginii fugare, consumînd cea mai mare parte a timpului afectat emisiunii cu un interviu fad, cu răspunsuri previzibile, chiar dacă interlocutor era un premiat Nobel, George Palade. Ce-am aflat noi cu această ocazie? Că imaginea României s-a deteriorat mult după Revoluție, de la o lună la alta, datorită proastei guvernări. Nimic nou pe Frontul de Est. Că avem un potențial agricol de mare valoare, dar nu știm să-l exploatăm. Se aprobă. Ceea ce nu ne-a spus sau măcar sugerat Cornelius Roșianu este că în puzderia de vizite prezidențiale domnul Iliescu incurajează primarii și neocomuniștii

să stagneze procesul descentralizării, să păstreze formele de asociere, astfel că neaplicarea consecventă și promptă a legii fondului funciar, capătă acum explicațiile cuvenite. Disperat, ca și guvernanții noștri, de faptul că nu se sînt recunoscute meritele în Occident, altfel zis, imaginea României e tot mai stirbită, crainicul de toabă lansează fatala întrebare: Ce face diaspora noastră? Păi, destule și bune, răspunde George Palade, mai ales prin intelectualii ei, Cioran, Ionescu, dar imaginea țării se creează în interiorul ei și nu prin declarații și comentarii ce intră în disonanță cu realitatea. Instituțiile puterii trebuie să demonstreze că sprijină democrația autentică, și nu propaganda goală și inadecvată. Un discurs ca acela, din orasul celor șapte minuni, Caracal, al președintelui a stîrnit hazul pretutindeni. Invitația făcută domnului Iliescu de a nu mai candida pentru înaltul fotoliu a stîrnit, din partea celui onorat cu o asemenea generozitate, reacții previzibile. Puterea se obține prin viclesuguri dar nu se pasează prin sugestii. Multi din țară, și din afara ei, au dovedit că tremurul imaginii românești își are izvorul în stabilității la Cotro-eni. Contactul cu Vestul trebuie realizat de oameni pe măsura acestuia. Or, în actuala situație, oricîte petale de trandafiri am presăra peste un hoit, parfumul acestora nu va putea anula duhnetul năucitor, cu bătaie pînă la Paris și mai încolo. Iar, cînd în cadrul televizorului nostru apare capul lui Răzvan Theodorescu, ori de cîte ori presimte o deviație de dreapta, imaginea României se arată în toată splendoarea ei: lucește de goliciune!

Marius Tupan

Vă prezentăm nr. 3 al revistei

Mihai Eminescu

Din cuprinsul nr. 3 al revistei „Mihai Eminescu”, care-i are ca directori pe Victor Crăciun (București), Mihai Cimpoi (Chișinău) și Vasile Levițchi (Cernăuți) aparut la Editura „Universul” din Chișinău, prin grija Uniunii Scriitorilor din Moldova, Ministerului Culturii și Cultelor din Moldova și Ligii culturale pentru unitatea românilor de pretutindeni, desprindem rubricile: Omagii, Eseuri, Cercetări, Aprofundări, Documente, Izvoare, Descoperiri.

Revista se deschide cu „Eminescu înedit — Fragment dintr-o epopee dacică” din care transcriu versurile: „Din imagini de nori din mărele ntinse de stele / Curg, o limbă a lirii în volburile spunind de miine / Sau în arcuri înalte de aur căzi mindră la vale / Creștii în fluviu măreț, cu-nstelate, înalte talazuri, / Cind în loc veștă devin o mare măreață / ca ș-o ninsă oglindă d-argint luminată sub soare; / Dar dedesubtul cimpii netezi, comore de basme, / Crească în straturi înalte aștri de flori și de frunze / Crească halele runde ale zellor daci și lumea / Care din stele și nori carpatici adus-ai cu tine”.

La rubrica Omagii sînt publicate nemuritoarele versuri ale lui Nichita Stănescu închinare lui Mihai Eminescu — „O călătorie în zori”, „De dragoste”, „Triptic eminescian” (Eminescu adolescent, Eminescu matur, Eminescu ultim), „Quadriga”, precum și opiniile despre Luceafărul poeziei românești grupate sub titlul „Orfeu sau scurt tratat de geometrie a cuvintelor”.

Elvira Ivașcu aduce în paginile revistei 15 gânduri pentru Eminescu din întreaga lume. Autoarea a cules gânduri închinare lui Eminescu de la mai mulți oaspeți străini, distinși româniști, mai vechi ori mai noi prieteni, care le-au exprimat în felurite modalități și stiluri. Potrivit unei uzanțe, autoarea a ales ordinea alfabetică a țării de unde provin mărturiile de iubire pentru eternul nostru poet național și totodată universal, — Mihai Eminescu. Astfel, Brenda Walker — Anglia, cu familiaritate, îi adresează poetului o scrisoare deschisă pe care o încheie: „Ca și lumina stelei ce-a apus, tu tot ne mai luminezi încă. Esența ta rămîne, căci fără tine «copilăria» României s-ar pierde într-adevăr pentru vecie. Decl, nu te supăra dacă spun din toată inima că... dacă nouri deși se duc / De iese-n luci luna / E ca aminte să ne aducem / De tine-ntotdeauna”.

Xuwende — China, mărturisește că

este impresionat de profunzimea ideilor din opera poetică, de plenitudinea imaginilor, muzicalitatea limbajului său firesc și „simplitatea stilului său proaspăt ca roua primăverii”. Emoționante și pline de conținut și farmec sînt și opiniile lui Sumiya Haruiya — Japonia, Ion Miloș — Suedia, Marco Cugno — Italia, Mihail Tkaci — Ucraina, Tasko Šarov — Iugoslavia, Danuța Bienkowska — Polonia, L. Maia — Brazilia, Dionis Bubani — Albania, Helmath Frisch — Germania, Rey Pal — Ungaria, Libusa Vajdova — Cehoslovacia, Rumiava Stanceva — Bulgaria. Reține atenția și actualitatea Rugii lui I. Barthouil-Ionescu din Franța: „Doamne, dacă tot le-ai dat românilor și lumii pe Eminescu, dacă tot le-ai dat lor asemenea minune, dă-le, rogu-te, acum, românilor înțelepciunea de a se regăsi, de a fi iarăși el, de a fi el, de a fi ce știa el că sînt”.

Revista cuprinde versuri închinare lui Mihai Eminescu de Teo Chiriac, Serafim Belicov, Vasile Tărlățeanu și Dinu Ianculescu.

Reputatul critic Mihai Cimpoi prezintă, într-un aprofundat studiu două cărți fundamentale: „Eminescu sau despre absolut” de Rosa de Conte și „Eminescu și abisul ontologic” de Svetlana Paleologu-Matta. Același reputat critic, Mihai Cimpoi, poartă un dialog cu Samuel Domokoș — Ungaria, privitor la una din aspirațiile culturii maghiare: cunoașterea lui Eminescu.

Un profund studiu publică prof. Al. Piru sub titlul „Eminescu — poet național și universal”, iar Valeriu Matei își grupează gândurile sub titlul „Eminescu văzut de Poetul necuvintelor”. Radu Boureanu îl prefigurează pe Eminescu în durată eternității. Alexandru Mihailopol prezintă pe necunoscutul poet preeminescian — Gheorghe Greceanu, iar Constantin Patingă aduce în paginile revistei „Un caz aparte în materie de poezie vietnameză”.

Într-un amplu reportaj sînt redată acțiunile eminesciene inițiate de Liga culturală pentru unitatea românilor de pretutindeni. Sînt prezentate imagini de la manifestările care au fost organizate la Chișinău și Zaim. Dr. Valeriu S. Neaga încearcă să-i familiarizeze pe cititori cum este omagiat marele poet al neamului — acest „magister perpetuus al literaturii și culturii românești” de către administrațiile poștale și organizațiile filatelice.

Ce am mai putea adăuga, în încheiere? Poate îndemnul de a răsfoi paginile revistei pentru a afla cum sură versul eminescian în spații, cum „La Steaua” e mai aproape și mai departe, riul, ramul, freamătul, liniștea, singurătatea mărilor și a noastră, a lui, căzut pe gânduri la masa de brad...”

Lazăr Băciucu

cartea străină

La noapte, pe strada Toamnei

M-am sculat cu noaptea-n cap pentru a scrie acest text. (O să ziceți: „Asta iar începe cu critica biografică... nu tu obiectivare, nu tu detașare de obiectul analizat...” Așa și este.) De fapt, ca să respect întreg adevărul istoric, m-am sculat din cauza unui coșmar: se făcea că un dog german, avînd neoașistul nume de Lăbuș, mirîia la mine amenințător de pe terasa CCA; am fugit alături, la Berlin, unde un ospătar de la CIA a încercat să mă înec într-un butoi cu bere românească; în sfîrșit, după un șir întreg de peripeții, am ajuns acasă, am adormit ostenit și, cînd mi-era lumea mai dragă, m-a trezit un telefon de la Bogdan Teodorescu (bunul meu coleg de la „Co. Co.”), care mă soma să-i spun la ce număr pe strada Toamnei stă Doamna Mona... În fine, mi-am revenit cînd mi-am dat seama că, totuși, n-am telefon.

Oricum, căutînd telefonul asasin, am dat peste *Mother Night* a lui Vonnegut, căzută pe covor cu o seară înainte. Absolut întâmplător, în cartea citită noaptea trecută, personajul principal era un agent american acționînd în Germania și care, finalmente, ajunge în Israel. Howard A. Campbell, Jr., fiul unui reprezentant al firmei General Electric, pe teritoriul celui de-al treilea Reich, acceptă în timpul războiului să joace un dublu rol: aparent, el este propagandistul de limbă engleză a lui Goebbels (cu o trimitere vagă la cazul Ezra Pound), „antisemitul” Campbell fiind, în fapt spion american, recrutat cu mult timp înainte de un anume maior Wirtanen. Bine implantat în suprastructura nazistă — soția sa, Helga, este fiica șefului poliției berlineze —, Campbell își joacă foarte convingător rolul său de moderator radiofonic al arianismului sans rivages. La sfîrșitul conflagrației, este arestat de un locotenent tembel, O'Hare, dar intervenția lui Wirtanen este salvatoare. Numai pe jumătate, însă. Nu i se recunoaște statutul de agent american, deși — emițînd ani de zile din Germania — el n-a slujit decît cauza drapelului „stars & stripes”, în schimb i se permite să se repatrieze semiclandestin. Între timp, distinsa lui soție dispăruse undeva în Crimeea, în slujba armatei (germane). Anii exilului... acasă se scurg cenușii, singura pată de culoare reprezentînd-o prietenia cu vecinul de bloc, pictorul amator George Kraft, alias colonel K.G.B. Iona Potapov. O scrisoare anonimă pe adresa unei

publicații fasciste americane face din nou vilvă în jurul său. Statul evreu vrea să-l aducă în Eretz Israel pentru o dreaptă judecată a crimelor sale (de război), naștii americani îl consacră drept un sfînt al rasei albe, iar moșul de frișcă pe tortul muced al singurătății sale amenințate de publicitate excesivă este pus de o pseudo-Helga, practic sora mai mică a acesteia, devenită și ea agent sovietic. Moscova nu crede în lacrimi și-l vrea pe Campbell în țara socialismului biruitor, tot în scopuri propagandistice. În acest timp, un veteran american îl stilcește în bătaie, locotenentul O'Hare (devenit un falit oarecare) vrea și el să regleze în mod similar niște conturi imaginare provocate de firescul delir de grandoare al oamenilor grași, predispuși la infarct, iar naștii isterici din cercul doctorului Jones, editor al revistei *The White Cristian Minuteman* îi pregătesc — dublați de K.G.B. — o retragere strategică în Mexic. F.B.I.-ul intervine, arestează tot ce se poate aresta, (nu și pe generalul care regizase din umbră totul), falsa Helga se sinucide — folosînd clasică fiolă de cianură. Sastisit, Campbell hotărăște să se predea din proprie inițiativă statului Israel în vederea procesului dorit de toată lumea. În ultima clipă, primește la închisoare o scrisoare din partea colonelului „Wirtanen”, de care fusese recrutat în tinerețe, care-și declină adevărata identitate și se arată gata să depună mărturie în favoarea sa, atestîndu-l ca agent american. Atît de stupid este un asemenea final, încît pe Campbell — care a ratat, astfel, totul, inclusiv propriul său statut de criminal de război — îl tentează gîndul sinuciderii, al contopirii oedipiene cu pînțecul matern al Noptii, după o idee goetheană din *Faust*.

Dacă despre romanul lui Vonnegut nu voi mai spune decît că este dedicat faimoasei spioane Mata Hari, despre *Mama Noapte* ar mai fi destule de adăugat, eventual în desăvîrșitul stil cinic al prozatorului american. Ar fi inutil căci, oricum, copiii teribili nu învață nici istorie, nici geografie, nici literatură și, dacă e să ne luăm după afirmația unui critic, nu învață nimic. Totuși, la noapte, pe strada Toamnei, Doamna Mona va aprinde pentru ei cîte o luminare, așa cum îi șade bine oricărui creștin.

Dan-Silviu Boerescu

RIB INTERNATIONAL S.R.L.
bd. Magheru 1-3, et.3 BUCUREȘTI, Tel:151.930, Telex:10.557, Fax:120.968

VĂ OFERĂ EN-GROS URMĂTOARELE PRODUSE DIN IMPORT:

DIN REPUBLICA FEDERATIVĂ CEHĂ ȘI SLOVACĂ, ÎN EXCLUSIVITATE PENTRU ROMÂNIA:

- GAMĂ COMPLETĂ DE OBIECTE DIN STICLĂ, TIP CRISTAL BOHEMIA, INCLUSIV CORPURI DE LUMINAT.
- GAMĂ COMPLETĂ DE ARTICOLE DE MENAJ DIN STICLĂ TERMOREZISTENTĂ.
- GAMĂ COMPLETĂ DE ARTICOLE DIN PORTELAN.

GAMĂ COMPLETĂ DE PRODUSE DIN MATERIAL PLASTIC. (PETE DE MASĂ, PUNGI SACI ETC.)

- MERCIERIE
- PĂPĂRIE
- RECHIZITE ȘCOLARE ETC.

PREȚURI AVANTAJOASE LIVRARE RAPIDĂ

de pe scaunul lui, la micul dejun. Thomas mostenise firea rațională a tatălui, fără să aibă și voința lui nescrupuloasă și dragostea mamei pentru înfăptuirea binelui, fără tendința ei de a urmări acest țel. Planul lui pentru orice fel de acțiune practică se limita la: așteaptă și vezi cum or să se desfășoare lucrurile.

Avocatul fusese de părere că istorisirea atrocităților repetate suferite de fată era, în cea mai mare parte, neadevărată, dar când îi explicase bătrinei că fata avea o structură psihopatică, nefiind nici de ajuns de ticnită pentru ospiciu, nici destul de criminală pentru închisoare, nici destul de stabilă în comportări pentru o viață socială, mama lui Thomas fusese mai impresionată ca oricând. Fata recunoscuse îndată că povestirea ei era neadevărată, din pricină că era o mincinoasă congenitală; afirma că minte fiindcă viața nu-i oferea nici un pic de securitate. Trecuse prin miinile mai multor psihiatru, care izbutiseră doar să-i finizeze educația. Acum știa că pentru ea nu mai exista nici o rază de speranță. În fața unei asemenea afecțiuni, maică-sa părea încovoiată de un mister dureros, pe care nimic nu avea să-l mai facă suportabil, decât o înțelegere a eforturilor pentru a-l depăși. Spre neazul lui, părea că-l privește pe el cu compasiune, de parcă neguroasa ei caritate nu ar mai fi făcut deosebire între persoanele care-i erau obiect.

Peste alte câteva zile dădu buzna în odaie și îi spuse că avocatul reușise să obțină eliberarea fetei pe parolă — pe garanția ei morală.

Thomas se ridică din fotoliul Morris în care se instalase, lăsând să-i cadă din mină revista citită. Fața lui lată și blândă se crispă, stăpînită de o durere anticipată.

— Nu cumva — zise fiul — ai de gând s-o aduci pe fata aia aici!

— Nu, nu, îl asigură ea — liniștește-te, Thomas.

Cu mare greutate izbutise să-i procure fetei o slujbă într-o prăvălie din oraș unde se vindeau animale de casă, și-i găsisse o locuință, cu pensiuine, la o bătrână doamnă hodorigită, din cercul cunoștințelor sale. Oamenii nu erau buni. Nu se puneau deloc în pielea unei făpturi ca Star, care avea numai handicapuri de suferit.

Thomas se așeză la loc și își reluă lectura. Avea impresia că scăpase la un fir de păr de o primejdie pe care nu-și bătea capul să și-o conștientizeze mai clar.

— Ție, nu ți poate spune nimeni nimic, comență el, dar peste câteva zile fata asta o să dispară din oraș, după ce a stors tot ce se putea de la tine. Nici n-ai să mai auzi de ea.

Peste două seri, veni acasă și deschise ușa salonului, și auzul îi fu străpuns de un ris ascuțit, artificial. Maică-sa și cu fata stăteau în preajma căminului, unde fuseseră aprinse bucuriile ornamentale ale sobei cu gaze. Fata trecea impresia imediată de a fi fizic necinstită. Părul îi era retezat ca al unui câțel și era îmbrăcată după ultimul răcnet. Pim-bă încet peste chipul lui o privire prelungă familiar scăpărătoare, care peste o clipă se prefăcu într-un rictus intim.

— Thomas, exclamă maică-sa, și glasul ei plin de fermitate îl avertiza clar să nu explodeze, dinsa e Star, despre care ai auzit atâtea lucruri. Star va cina cu noi.

Fata se prezentă Star Drake. Avocatul descoperise că numele ei adevărat era Sarah Ham.

Thomas nu se clinti, nu scoase o vorbă, ci rămase înțepenit în pervazul ușii, păind paralizat de o teribilă perplexitate. În cele din urmă rosti: — Ce mai faci, Sarah?, pe un ton atât de încercat de dispreț încât fu șocat de sunetul propriului său glas. Roși tot, simțind că nu era demn de el să-și arate desconsiderația față de oricare creatură de acest gen, meritând doar mila. Păși în încăperă, hotărît să păstreze măcar un minim de politețe, și se așeză greoi pe un scaun cu spătar drept.

— Thomas scrie articole de istorie, prezintă mama, aruncându-i o privire amenințătoare. Anul acesta a fost ales președinte al Societății de Istorie din oraș.

Fata se aplecă spre el și-i acordă lui Thomas o atenție de un gen aparte.

— Tii, e fantastic!, exclamă, fără să stea pe gânduri.

— Chiar zilele astea Thomas scrie de-

spre primii coloniști care s-au statornicit în comitatul nostru, urmă mama.

— Fantastic!, repetă fata.

Făcînd un mare efort de voință, Thomas izbuti să se comporte ca și cum ar fi fost singur în odaie.

— Ia ascultă, știi cu cine aduce? întrebă Star, cu capul înclinat pe umăr, măsurîndu-l dintr-un anumit unghi.

— A, cu cineva foarte distins! spuse cu pedanterie mama.

— Cu copoiul pe care l-am văzut în filmul la care am fost aseară, spuse Star.

— Star, spuse mama, cred că s-ar veni să-ți alegi cu grijă filmele la care te duci. Cred că s-ar cuveni să le vezi doar pe cele mai bune. Nu cred că povestirile criminale sînt indicate pentru tine.

— A, păi asta e... unul dintr-alea: crima-nu-rentează, o liniști Star, și pot să jur că arăta exact ca el copoiul ăla. Mereu îi puneau ceva în circumstanțe, parcă nu mai poate suporta o clipă situația, fără să explodeze. Era o pacoste. Și nu arăta rău deloc, adăugă ea, cu un rinjet plin de apreciere către Thomas.

— Star, spuse netulburată mama, cred că ar fi grozav dacă ți-ai forma un gust pentru muzică.

Thomas suspină. Maică-sa turul în neștiire mai departe și fata, fără să-i dea nici o atenție, își juca în voie ochii peste figura lui. Avea o privire atât de insinuantă încît parcă îl cerceta cu miinile, odihnindu-și-le cînd pe genunchii lui,

— Tomsilii nu mă place — zise ea — dar cred că e fantastic de isteț.

Thomas străbătu cele trei mile și jumătate, cit avea de făcut prin oraș, în patru minute și ceva. La prima încrucișare, stopul era pe roșu, dar nu ținu seama de el. Bătrîna locuia cu trei blocuri

În timp ce-și lua pardesul, decise că avea cea mai bună șansă de a-i spune fetei că, dacă nu renunță să fie un parazit pe spinarea maică-sii, o să se îngrijească el, personal, să fie luată îndărăt la închisoare. Avea să o înștiințeze că a înțeles prea bine ce-și pusese în gînd, că el unul nu e naiv și la anumite lucruri nici nu-i trecea prin cap să se coboare. La pupitrul lui, cu condeiul în mîna, nimeni nu era mai elocvent decît Thomas. Dar, cum se trezi închis în aceeași mașină cu Sarah Ham, teroarea îi îngheță limba.

Fata își încolăci picioarele sub ea și spuse:

— În sfîrșit, singuri, chicoti.

Thomas viră, depărtă mașina de casă și șofă în viteză spre poartă. Odată ajuns pe autostradă, țîni în plină viteză, de parcă ar fi fost urmărit.

— Isuse!, exclamă Sarah Ham, dîndu-și jos picioarele de pe banchetă, da' ce, arde undeva?

Thomas nu răspunde. Peste câteva secunde, simți cum fata își face loc mai aproape de el. Își întinse oasele, se apropie și mai mult. Pînă la urmă lăsă să-i atîrne moale mina peste umărul lui.

— Tomsilii nu mă place — zise ea — dar cred că e fantastic de isteț.

Thomas străbătu cele trei mile și jumătate, cit avea de făcut prin oraș, în patru minute și ceva. La prima încrucișare, stopul era pe roșu, dar nu ținu seama de el. Bătrîna locuia cu trei blocuri

FLANNERY O'CONNOR

Bucuriile căminului

cînd pe gît. Privirea ei avea o scăpărare jucăușă și Thomas știa că era perfect conștientă că nu poate s-o vadă în ochi. N-avea nevoie de nimic ca să se convingă că se află față-n față cu însăși esența corupției, dar o corupție pe care n-o puteau învinui de nimic, deoarece îndărătul ei nu se afla nici un fel de spirit de răspundere. Avea sub ochi cea mai insuportabilă formă de inocență. Se întrebă distrat ce atitudine ar avea Dumnezeu față de asemenea ființă, cu gîndul că, dacă-i stătea-n putință, să o adopte și el.

În tot timpul mesei, comportarea maică-sii fusese atât de idiotă încît abia rezistase s-o vadă, și de vreme ce îi venea și mai anevoios să se uite la Sarah Ham, își pironi asupra bufetului din partea opusă a încăperii o privire de statornic dezgust și dezaprobare. Mama primea fiecare remarcă a fetei de parcă ar fi meritat o atenție serioasă. Schiță chiar mai multe planuri privitoare la o folosire rodnică a timpului liber de care dispunea Star.

Sarah Ham nu acorda mai multă atenție sfaturilor bătrinei decît dacă le-ar fi lansat un papagal. Odată, cînd fără voie Thomas se uită în direcția ei, îi făcu cu ochiul.

De-ndată ce înghiți ultima linguriță de desert, se ridică și mormăi:

— Eu trebuia să plec, trebuie să fiu prezent la o adunare.

— Thomas, spuse maică-sa, vreau ca în drum s-o conduci acasă pe Star. Nu vreau să meargă singură în taxiuri, noaptea.

O clipă, Thomas rămase cufundat într-o tăcere furioasă. Pe urmă se răsuci și părăsi odaia. După aceea se întoarse, și pe chipul lui se zugrăvisse un aer de obscură hotărîre. Fata era gata, așteptînd ispășită în ușa salonului. Îi aruncă o ultimă privire intensă, plină de admirație și încredere. Thomas nu-i oferî brațul, dar ea l-luă oricum și ieșiră din casă, coborînd treptele remorcată de ceea ce ar fi putut fi un monument care, în mod miraculos, s-ar fi pus în mișcare.

— Să fii cumînți! — le strigă din urmă mama.

Sarah Ham necheză și-i trase un ghiont în coaste.

mai încolo. Cîndroțile mașinii scîrțîiră sub frîne, el sări din vehicul și alergă pînă la portiera opusă, deschizînd-o fetei. Ea nu se mișcă din mașină și Thomas fu obligat să aștepte. După o clipă se ivi un picior, pe urmă apărui mica ei față albă șmecherească și Star își înălță privirea spre el. În privirea aceea era ceva care sugera orbire, dar orbirea celor care nu știu că nu pot vedea. Thomas se simți cuprins de o ciudată senzație de boală. Ochii aceia, lipsiți de orice sentiment, se plimbară peste el.

— Nimeni nu mă place — rosti fata, cu glas posac. Ce-al face dacă ai fi în locul meu și eu n-aș suporta să te conduc cu mașina nici măcar patru mile?

— Mama mea te simpatizează, mormăi el.

— Ea!, pufni fata. A rămas doar cu șaptezeci și cinci de ani în urma vremurilor!

Cu răsufierea tălă, Thomas rosti:

— Dacă te mai prînd că o mai sîcîi, am să fac să fii băgată din nou la închisoare.

În glasul lui se ascundea o forță mocnită, deși fraza se auzi abia șoptită.

— Tu, și mai cine?, zise fata, și se trase îndărăt în mașină, ca și cum nici n-ar mai fi avut de gînd să coboare. Thomas întinse brațul, o înșfacă orbește de pardeslu, trase de el și o scoase afară, apoi îl dădu drumul. După aceea sări la loc, la volan, și băgă mașina în viteză. Portiera cealaltă era încă deschisă și risul ei, dematerializat, dar real, sălță de-a lungul străzii de parcă ar fi fost gata să sară înăuntru, pe portiera deschisă, ca să-l însoțească mai departe. Întinse mina și trîni portiera și apoi o luă înapoi spre casă, prea infuriat ca să se mai ducă la ședința societății. Intenționa să-i spună pe șleau maică-sii de ce neplăcere avusese parte. Intenționa să nu mai lase loc nici unei îndoieli în mintea ei. Glasul tatălui său îi rîdica prin cap.

„Tărtăcută seacă, miriia bătrînul, pune piciorul în prag acum. Arată-i cine comandă, pînă nu-ți arată ea țle“.

Dar cînd Thomas ajunsese acasă, maică-sa, cu multă înțelepciune, se și dusese la culcare.

În dimineața următoare cobori la mi-

cul dejun cu fruntea aplecată și cu bărbia ieșită în afară, semn că se afla într-o stare de spirit periculoasă. Cînd avea de gînd să fie hotărît, Thomas începea ca un taur care, înainte de a șarja, se dă-n-dărăt, cu capul plecat și bate pămîntul cu copitele.

— Foarte bine, acum ascultă, începu el, pescuindu-și scaunul și așezîndu-se. Am ceva să-ți spun despre fata aia, și nu am de gînd să-ți spun decît o dată.

Își trase răsufierea.

— Nu-i nimic altceva decît o tîrfuliță. Își ride de tine în spate. Intenția ei e să stoarcă tot ce poate de la tine. Nu ești nimic în ochii ei.

Maică-sa arăta de parcă ar fi petrecut o noapte zbuciumată. Nu se îmbrăcase pentru dimineață, ci purta halatul de baie, cu un turban cenușu pe cap, ceea ce dădea feței sale un deconcertant aer atotștiutor. Ar fi putut la fel de bine să la micul dejun cu o sibilă.

— Azi dimineață o să trebuiască să te servești cu frisca din cutie, spuse ea, turîndu-i cafeaua. De cealaltă am uitat.

— E-n ordine, dar m-al auzit — mirii Thomas.

— Nu sînt surdă, spuse mama, și puse ibricul la loc pe trepid.

— Știu că pentru ea nu sînt decît o veche moară stricată.

— Atunci, de ce persisti în această neacuțată...

— Thomas, spuse bătrîna, si-si duse mina la obraz, s-ar putea să fii...

— Dar nu sînt eu!, i-o retează Thomas, prințînd în pumnul îndesat piciorul mesei.

Mama se ținu mai departe de obraz, clătînd ușor din cap.

— Gîndeste-te la tot ce ai tu, începu ea. Toate bucuriile căminului. Și pregătirea morală, Thomas. Nici un fel de înclinății rele, nu te-ai născut cu nimic rău în firea ta.

Thomas începu să sufle greu, ca un om asaltat de astm.

— Nu ai nici o logică, zise, cu glas moale. El ar fi pus piciorul în prag.

Bătrîna doamnă înțepenii toată.

— Dar tu nu ești ca el.

Thomas căscă gura, fără să scoată o vorbă.

— Oricum, urmă mama pe un ton în care se strecura o acuzare atît de subtilă încît parcă ar fi răspuns la un compliment, n-am să o mai invit aici, de vreme ce ești atît de pornit împotriva ei.

— Nu sînt pornit împotriva ei. Sînt pornit împotriva intenției tale de a te face de ris.

De-ndată ce părăsi sufrageria și închise în urma lui ușa studioului, tatăl său i se așeză turcește în minte. Bătrînul avea lăscușina unui om de la țară, de a conversa sînd turcește deși se născuse și crescuse la oraș și se mutase într-o așezare mai mică doar mai tîrziu, ca să-și exploateze talentele. Cu o prîdăpăre statornică, îi făcuse pe toți să-l considere unul dintr-ai lor. În mijlocul unei conversații purtate pe pajiștea tribunalului, se așeză deodată turcește, și cei doi-trei interlocutori îl imitau, fără ca schimbarea aceea să tulbure cituși de puțin discuția. Prin comportare, dăduse minciunii sale adevărul vieții, dar nu catadicsise niciodată să spună vreo minciună.

„Las-o să te calce-n picioare, spunea bătrînul. Nu ești ca mine. Nu ai destulă tărie ca să fii bărbat“.

Thomas se apucă să citească de zor și curînd imaginea aceea păli. Fata provocase o răscolire în adîncurile ființei lui, undeva, dincolo de limitele capacității sale de analiză. Se simțea de parcă ar fi văzut o tornadă trecînd la o sută de pasi de el și ceva îl avertiza că va reveni și se va îndrepta direct spre el. Nu izbuti să-și strunească mintea, să o pună în acțiune, pînă pe la jumătatea dimineții.

Peste două seri, stătea împreună cu maică-sa în „birlog“, după ce cinaseră, fiecare citînd partea care-i interesa din ziarul de seară, cînd telefonul începuse să sune, cu intensitatea de aramă a unui clopot de incendiu. Thomas ridică receptorul. Cum îl ținu în mîna, un glas feminin ascuțit țipă, răsunînd în încăperă: „Vino s-o iei pe fata aia! Vino s-o iei! Beată! Beată! Beată în salonul meu și n-am să tolerez una ca asta! Și-a pierdut slujba și s-a întors aici beată! N-am să tolerez!“

Mama sări de pe scaun și-i smulse receptorul din mîna.

Fantoma tatălui se ridică în fața lui Thomas. „Cheamă șeriful“, îl îndemnă bătrînul.

— va urma —

moda, altfel

Istoriile

fac istoria parfumată

despre galezi se știa că sînt oameni de evidentă franchețe și loialitate, un pic prea liberi în exprimare, spirituali, veseli, de o grosolanție ce putea fi iertată. Cam murdari și cam mincâși și își fierbeau carnea cu multe ierburi parfumate. Cucerirea romană i-a făcut însă și „senteurs“, mari amatori de parfumuri mai ales bărbatii. Parfu-

mul ajunge să plutească și asupra Meisei Rotunde, se strecoară în romanele cavaleresti. Melusina, personajul fabulos imaginat de Jean d'Arras pentru tînrul duce Jean de Berry, ea, cea, cu șoldurile ademenitoare ce se topeau într-o coadă de reptilă, era posesoarea unei baghete magice din care ieșeau parfumuri ce dădeau somnuri delicioase. E prima apariție a parfumului în literatura franceză națională după menționările făcute de Grégoire de Tours.

Începînd cu secolul 11 folosirea parfumului trece de la nobilime la burghezie.

Într-o zi din 1370, are loc o mică revoluție în istoria parfumurilor, zi în care i s-a oferit lui Carol al V-lea primul parfum alcoolizat — celebra apă a reginei Ungariei, care era mai mult o rețetă de întreținere a tenului decît un parfum propriu-zis, după cum o păstrează un vechi manuscris: eau-de-vie — de patru ori cîte 30 de uncii, rosma-

rin — 30 de uncii, puse împreună într-un vas bine închis și lăsat 50 de ore; apoi fierte în bain-marie, apoi distilate în alambic și apoi date pe față în fiecare dimineață.

Filip cel Bun avea o statuie (strămoșul celuiului picci din Bruxelles) din care, în loc de pipi, curgea apă, de roze.

Apar rețete extravagante, bizare cum ar fi următoarea: suc de broască sau moluscă, singe de cîine, excremente de pasăre, pere bergamote, cedrat, portocală, rosmarin, ambră și stîrax benjoin — o rășină aromatică extrasă dintr-un arbore de Java, folosită în stomatologie pentru tratarea cariilor și în parfumerie pentru fixarea mirosului, pentru persistența lui.

O foarte veche tapiserie din Arras, conservată la muzeul din South-Henington, o prezintă pe Betsabea parfumîndu-și picioarele după baie. Parfurmurile pătînd în artă și sint captate în obiecte de artă. Sînt sechestrate în bijuterii, medalioane și inele, cercei,

cutiute și sticlute, mai ales în formă de măr. Moda a fost cuceritoare, mărul păstrător de parfum a devenit pomme d'ambre, apoi prin vorbire grăbită — pomandre și în final pommade. Pomadele figurează în toate inventarele regelor Ludovic XIV și XV dar rezistă cu dezinvoltură și ironie în expresia „Arăți ca un burghez pomădat!“.

Într-o carte apărută în 1931 la Paris, scrisă de un chimist-parfumeur — Felix Cola („Le livre du parfumeur“), statistica parfumurilor înregistrate ca „originale“, brevetate, notează două parfumuri create în România, Rodica și Doina, cu mențiunea că cele două nume au fost inspirate de două poezii ale „domnului Basil Alecsandri“.

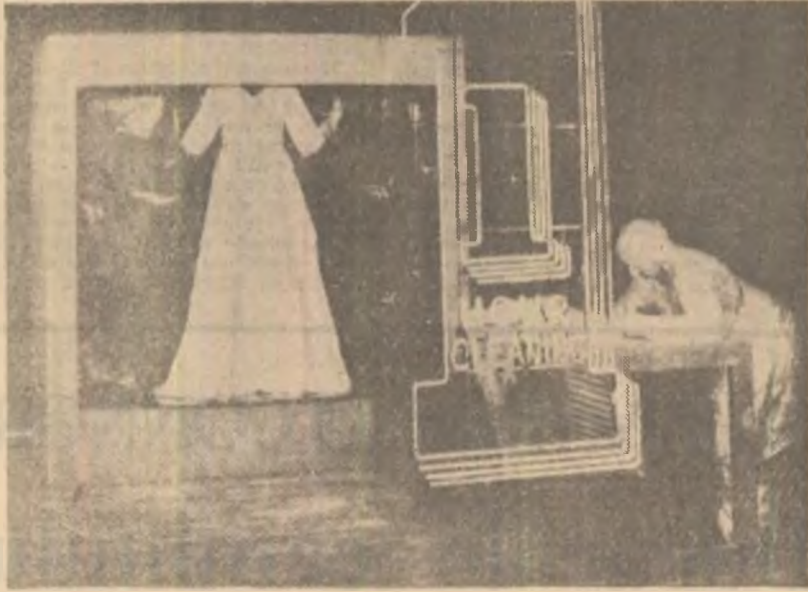
Corina Cristea

FLANNERY O'CONNOR

Bucuriile căminului

FLANNERY O'CONNOR
ȘI DEZASTRELE
ÎNSINGURĂRII

In tot cursul existenței sale bintuită de boli care au invalidizat-o, curmată la 30 de ani, Flannery O'Connor a dovedit o uimitoare și admirabilă energie morală. Catolicismul ei fervent, nealterat de zel misionar dar amorsat de sentimentul de culpă creat celor născuți în sud (în cazul ei, Georgia) de o civilizație clădită pe rasism, l-a definit ca principală temă a unei creații literare de o intensă spiritualitate: condamnarea unei lumi fără Dumnezeu și în care ignorarea divinității duce la alunecarea în demonism și la dezastrele însingurării. La vârsta de 19 ani, în timp ce era bursiera universității din Iowa, studiind literatură engleză și științele sociale, l se publică prima năvelă. „Coup d'essai, coup de mérite”, despre care criticul Richard Wilmonson scria entuziasmat: „Un precoce, dar remarcabil și desăvîrsit debut”. Romanul Wise blood (Singe inteligent) — drama unui tânăr care cade victimă combaterii secularizării religioase de către secte și intransigenței credinței sale autentice — și stabilește o reputație confirmată mai cu seamă de năvelele sale din culegerile: Un om bun este greu de găsit,

Violenții iau totul și Tot ce se învală trebuie să fie convergent. Violenta, brutalitatea, exploziile erotice, un umor sarcastic, se impletesc pentru a da o imagine stereoscopică a lumii amenințată de suferințe moarte pentru care a murit divinitatea. De aceea, în numeroasele exegeze și judecări asupra operei sale, criticii ca Walter Allen au fost tentați să-i stabilească filiatia, mai curând din Dostoievski decit din Faulkner. În orice caz, peisajul în care se zbat personajele sale e scaldat într-o lumină blafardă, cu fulgurați

sulfuroase. Pentru O'Connor, infernul nu sint ceilalți; din elemente cotidiene, fiecare își fabrică infernul lui, plutind în ambiguitate. Construcția riguroasă, graduația subtilă spre un climax neasteptat, prin care se închide capcana destinului, sint atributele ilustrative pentru universul, stilul și tematica sa — și în năvela pe care am ales-o pentru această primă întălnire cu o autoare celebră, la un sfert de veac de la moartea ei, în 1989 drept „o contribuție remarcabilă și semnificativă la proza modernă”.

virtuților mai sănătoase ale mamei sale — de buna rinduire păstrată în casă și de excelențele bucate servite. Dar când scăpa din mâini hăturile virtuții, ca acum, îl cuprindea senzația că se află în fața unor diavoli, și nu erau simple nălciri ale minții sau ale bătrinei doamne, erau locuitori concreți cu personalități bine definite, prezenți — deși nu vizibili — din partea cărora te puteai aștepta în orice clipă să scoată un țipăt ascuțit sau să zăngăne vreo cratiță.

Fata nimerise în inchișoarea comitatului cu vreo lună în urmă, acuzată de falsificarea unui cec, și măcăsa îi zărise fotografia în ziar. La micul dejun, își oprise îndelung privirea asupra ei și pe urmă îi întinsese fiului cana cu cafea, murmurând:

— Inchișoarea-ți, are abla nouăsprezece ani și a ajuns în inchișoarea ala scriboasă. Și nu arată a fi o fată rea.

Thomas aruncase și el o privire asupra fotografiei. Infățișa mutra unei halmanale viclene. Atrase atenția că media de vîrstă a infractorilor era în constantă scădere.

— Oricum, arată ca o fată dintr-o bucată, spuse mama.

— Oamenii dintr-o bucată nu plasează cecuri false, remarcă Thomas.

— Nu poți să știi ce-ai face, dacă te-ai afla la strîntoare.

— Eu unul nu aș folosi un cec fals, spuse Thomas.

— Cred că am să-l duc, zise mama, o cutiuță cu bomboane.

Dacă ar fi pus piciorul în prag elhar atunci, nu s-ar fi întimplat nimic altceva. Precis că, să fi trăit măcăsa-său, la punctul acela ar fi pus piciorul în prag. Asta era indeletnicirea ei favorită: să ducă te miri cui, cutii cu bomboane. Cînd se muta în oraș oricare persoană din aceeași categorie socială cu ei, îi făcea numaidecît o vizită, ducîndu-i o cutie cu bomboane; de cite ori copiii prietenilor ei aveau un copil sau cîștigau o bursă de studii, îi vizita și le ducea o cutie cu bomboane; cînd un batin își fractura soldul, se și înființa la căpătîiul lui, cu o cutie cu bomboane în mînă. Il amuzase, ce-i drept, ideea ei de a duce o cutie cu bomboane la inchișoare.

Acum stătea în odala lui, risul fetei îi vijia prin cap ca o rachetă, și-și blestema „amuzamentul” acela.

Cînd măcăsa se întorsese din vizita făcută la inchișoare, dăduse buzna în studioul lui fără să bată și se prăbușise cît era de lungă pe canapea, ridicîndu-și pină la spetează pictoarele mici și umflăte. După citeva clipe, își revenise, în fine, destul ca să se scoale și să pună un ziar sub pictoare. Pe urmă se trîntise iarăși la orizontala, spunîndu-i:

— Nu, cunoaștem cealaltă jumătate a vieții fetei.

Thomas știa că, deși în conversația ei sărea de la un clișeu la altul, îndărătul banalităților se ascundeau experiențe reale. Îi dorea mai puțin faptul că fata se afla la inchișoare, decit că măcăsa trebuie neapărat să o vadă acolo. Ar fi dorit să-i cruțe toate privelistile neplăcute.

— Perfect, rostise apoi, punîndu-și deoparte ziarul, acum ai face mai bine să uiți de toate astea. Fata a oferit cu prisosință motive de a fi dusă la inchișoare.

— Nici nu-ți poți inchișor prin cite a trecut, zise mama, ridicîndu-se iarăși, ascultă numai.

Sărmana fată, pe nume Star, fusese crescută de o mamă vitregă care mai avea trei copii din altă căsătorie — unul fiind un băiat aproape în toată firea, care abuzase în asemenea hal de nevinovăția ei încit fusese silită să fugă de-acasă și să-și găsească mama adevărată. Odată găsită, mama adevărată o expediasă în tot soiul de internate, ca să scape de ea. De fiecare dată, fusese nevoită să scape cu fuga de prezența unor bărbați perversi și a unor sadici atît de monstruoși încit acțiunile lor nici nu puteau fi descrise în cuvinte. Thomas era absolut sigur că mama sa nu fusese scutită de nici unul din detaliile de care-i cruța pe el. Din cînd în cînd, de cite ori vorbea în mod mai vag, glasul îi tremura și el își dădea seama că își amîntea vreo grozăvie care îi fusese descrisă în mod cit se poate de sugestiv. Sperase că peste cîteva zile amintirea tuturor celor auzite avea să i se steargă din minte, dar nu se întimplase așa.

În ziua următoare inama se întorsese la inchișoare, ducînd niste Kleenex și cremă de față, iar peste alte cîteva zile îl anunță că deja consultase un avocat.

În asemenea împrejurări Thomas jellea sincer moartea tatălui său, deși cît trăise nu fusese în stare să-l suporte. Bătrînul nu ar fi înghițit nici o clipă asemenea nerozii. Neatîns de compasiune inutilă, desigur că el (în spatele soției) ar fi tras sforile necesare, cu ciracul său, șeriful, și fata ar fi fost expedită pachet la penitenciarul federal, ca să-și ispășească sentința. Totdeauna fusese angajat în vreo acțiune furibundă, pină într-o buna dimineață cînd (arucîndu-i soțului o privire minioasă, ca și cum ea singura ar fi purtat toată vina) căzuse mort.

Prezentare și traducere de
Eugen B. Marian
Continuare în pag. a 15-a

thomas se trase în lături, spre marginea ferestrei și, cu capul strecurat între perete și colțul perdelei, aruncă o privire fugitivă spre alea unde se oprise mașina. Mama lui și cu țirfa coborau din vehicul. Mama ieși încet, amorfă și stîngace, și apoi lunecară afară pictoarele lungi, ușor curbate, ale țirfulței, cu rochia ridicată mai sus de genunchi. Cu un țipăt și apoi cu un ris exploziv, ea se repezi în împinerea cînelui, care sărea, copleșit de bucurie, scuturîndu-și tot trupul de plăcere, pentru a-i ura bun-venit. În întreaga alcătuire masivă a lui Thomas se aduna minia, cu o intensitate tăcută rău-prevăzătoare, ca o mulțime care-și strînge rîndurile.

Acum nu-i mai rămînea altă soluție decit să și facă valiza, să se ducă la hotel și să stea acolo pină ce casa va fi curățată de prezența fetei.

Nici nu știa unde se afla vreo valiză, nu putea suferi să împacheteze lucruri, avea nevoie de cărțile lui, mașina de scris nu era portativă, era obișnuit cu o pătură încălzită electric, nu suportă să ia masa la restaurant. Mama lui, cu blestematul ei spirit filantropic, era pe cale de a distruge țihna casei.

Auzi cum ușa din dos a casei se trîntită și risul fetei țîșni din bucătărie, prin holul din spate, urcînd de-a lungul scării, pătrunzînd în odala lui, năvălînd spre el ca o descărcare electrică. Sări într-o parte și-și rotî privirea prin jur. Dis-de-dimineață, rostise cuvinte categorice: „Dacă o aduci iar pe fata aia în casă, eu plec. Ai de ales între ea și mine”.

Mama optase. O durere intensă îi înțeleștă fălcile. Era prima dată, în treizeci și cinci de ani de viață... Simți îndărătul pleoapelor o umezeală arzătoare. Apoi se corectă singur, năpădit de minie. Dimpotrivă: nu făcuse nici o alegere. Se bizuia pe atașamentul lui față de pătura încălzită electric. Trebuia să fie învățată minte.

Risul fetei răsună și se înălță prin casă pentru a doua oară, și Thomas clipi din ochi. Vedea din nou cum arătase, în seara trecută. Pur și simplu năvălise în odala lui. Cînd se trezise, văzuse ușa deschisă și pe fată înăuntru. Din hol se strecura destulă lumină ca să o facă vizibilă, cînd se întorsese spre el. Avea o față ca o artistă dintr-o comedie muzicală: o bărbie ascuțită, obraji rotunzi ca merele și ochi felini, lipsiți de orice simțire.

Sărîse ca ars din pat și apucase un scaun cu spetează dreaptă, și pe urmă o împinsese pe ușa afară, țînd scaunul întins în fața lui, ca un dresor care mină afară din cușcă o felină periculoasă.

să. O împinsese în tăcere prin tot holul, oprîndu-se doar cînd ajunseseră în fața odăii mamei, ca să bată în ușă. Cu un țenț scurt, fata se răsucise pe calcie și fugise în camera de oaspeți.

După o clipă, mama deschisese ușa odăii sale și privise neliniștită. Fața ei, unsuroasă de la naiba știe cu ce se ungea înainte de culcare, era încadrată în bigudiuri roz, de cauciuc. Măsură cu privirea holul de unde fata dispăruse. Thomas stătea în fața ei, cu scaunul încă ridicat dinaintea lui, de parcă ar fi fost gata să domolească altă fiară.

— A încercat să intre în odala mea — rosti cu glas șuierător, împingînd ușa. M-am trezit, și ea tocmai încerca să intre în odala mea, închise ușa în urma lui și ridică glasul, întărit de afrotul suferit.

— Așa ceva n-am să înghit! N-am să mai înghit nici măcar o zi situația asta!

Mama, pe care pașii lui o dăduseră îndărăt, pină la pat, se așeză pe marginea acestuia. Avea un corp greoi, pe care se rezema un cap subțire, misterios de emaciat și nepotrivit cu trupul.

— Îți spun pentru ultima oară, stăruie Thomas. N-am să mai înghit nici măcar o zi situația asta.

În toate acțiunile ei, era lesne de observat aceeași tendință. Fără doar și poate, animată de cele mai bune intenții din lume, căuta să-și bată joc de virtute, să urmărească acest scop cu o intensitate atît de nepăsătoare, încit toate persoanele implicate ajungeau să se facă de rîs și virtutea însăși devenea ridicolă.

— Nici măcar o zi... repetă Thomas. Măcăsa-clătină din cap cu emfază, cu ochii încă ațîntiți asupra ușii.

Thomas puse scaunul pe dușumea în fața ei și se așeză pe el. Se aplecă înainte, ca și cum s-ar fi pregătit să explice ceva unul copil înapoiat.

— Asta-i doar o pricină pentru care este nenorocită, spuse mama. E atît de cumplit, atît de cumplit. Mi-a și spus numele bolii, dar am uitat cum îi zice. E însă o pornire pe care nu și-o poate stăpîni. Ceva din naștere, Thomas — a-dăugă mama — și-și duse o mină la falcă. Ia inchișoarea-ți că asta ți s-ar întimpla te?

De exasperare, simți un nod imens în gît.

— Nu te pot face să pricepi, bișgul ei, cu glas răgușit, că dacă nu e în stare să se ajute singură cu nimic, nici tu nu îi poți ajuta?

Ochii mamei, întîmi, dar intangibili, aveau culoarea zărilor largi albăstrite, după apusul soarelui.

— „Nimpormonică”, murmură.

— „Nimfomană”, spuse fiul, cu îndîrjire. N-are nevoie să îți furnizeze nu-